

Univerzita Jana Amose Komenského Praha

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2009 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Denisa Müllerová

**Schengenský prostor a jeho výhody a nevýhody
pro Českou republiku v rámci migrace**

Praha 2014

Vedoucí diplomové práce:
Doc. PhDr. Jakub Rákosník, Ph. D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED (PART TIME) STUDIES

2009 - 2012

DIPLOMA THESIS

Bc. Denisa Müllerová

The Schengen area and the advantages and disadvantages of the Czech Republic in the framework of migration

Prague 2014

The Diploma Thesis Work Supervisor:
Doc. PhDr. Jakub Rákosník, Ph. D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Doc. PhDr. Jakobovi Rákosníkovi, Ph. D. za jeho cenné rady, připomínky a odbornou pomoc při zpracování této diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou týkající se vstupu České republiky do schengenského prostoru a s tím plynoucích výhod a nevýhod v rámci migrace. Teoretická část diplomové práce poskytuje v daném (omezeném) rozsahu výklad informací o historii vstupu České republiky do schengenského prostoru, mezivládní spolupráci pod hlavičkou EU, historickém vývoje schengenského prostoru, schengenských dohodách, základních institutech a schengenských informačních systémech. Získané teoretické poznatky umožní lepší porozumění nastíněným výhodám a nevýhodám vstupu České republiky do Schengenu, které jsou popsány v praktické části diplomové práce. Zkoumaná problematika je v závěru zhodnocena.

Klíčové pojmy

Česká republika, hraniční kontrola, Schengen, Schengenská prováděcí úmluva, schengenská spolupráce, Schengenský acquis, Schengenský informační systém, Schengenský prostor, vnitřní a vnější hranice, výhody a nevýhody

Annotation

This thesis deals with problems concerning the accession of the Czech Republic's accession to the Schengen area and the resulting advantages and disadvantages in the context of migration. The theoretical part provides the (limited) extent the interpretation of information about the history of the Czech Republic to the Schengen intergovernmental cooperation under the auspices of the EU, the historical development of the Schengen area, Schengen agreements, basic institutes and Schengen information systems. The theoretical approach will allow a better understanding outlined the advantages and disadvantages of the Czech Republic's entry into the Schengen area, which are described in the practical part of the thesis. The issues examined in the conclusions of the appraisal.

Key words

Czech Republic, border control, Schengen, The Schengen Convention, Schengen cooperation, The Schengen acquis, The Schengen information System, The Schengen area, The inner and outer boundaries, The pros and cons

OBSAH

1	ÚVOD	9
2	TEORETICKO – METODOLOGICKÁ ČÁST	11
2.1	CÍL DIPLOMOVÉ PRÁCE.....	11
2.2	METODIKA	11
2.3	HISTORIE SCHENGENSKÉHO PROSTORU.....	12
2.3.1.	MEZIVLÁDNÍ SPOLUPRÁCE POD HLAVIČKOU EU	13
2.3.2	ROZŠIŘOVÁNÍ SCHENGENU.....	13
2.3.3.	SCHENGENSKÝ SLOVNÍČEK.....	15
2.3.4.	SCHENGENSKÝ PROSTOR A JEHO HISTORIE.....	19
2.3.5.	SCHENGEN V DATECH.....	19
2.3.6.	ZÁKLADNÍ PRINCIPY SCHENGENU	20
2.3.7.	HISTORIE VSTUPU STÁTŮ DO SCHENGENSKÉHO PROSTORU	21
2.3.8.	ČLENSKÉ STÁTY A EU.....	21
2.3.9.	ÚZEMÍ SCHENGENSKÉHO PROSTORU	22
2.3.10	ZÁMOŘSKÁ A PODOBNÁ ÚZEMÍ.....	23
2.4	SCHENGENSKÉ DOHODY	24
2.4.1	SCHENGENSKÁ PROVÁDĚCÍ ÚMLUVA	26
2.4.2	ACQUIS SCHENGENU.....	29
2.4.3	PROTOKOL O ZAČLENĚNÍ SCHENGENSKÉHO ACQUIS DO RÁMCE EU	30
2.5	ZÁKLADNÍ INSTITUTY A DOKUMENTY – PROSTOR SVOBODY, BEZPEČNOSTI A PRÁVA	32
2.5.1	VNITŘNÍ BEZPEČNOST A VEŘEJNÝ POŘÁDEK	34
2.5.2	DONUCOVACÍ ORGÁNY ČLENSKÉHO STÁTU	36
2.5.3	TŘETÍ PILÍŘ.....	37
2.5.4	JUSTICE A VNITŘNÍ VĚCI.....	39
2.6	OBLASTI SCHENGENSKÉ SPOLUPRÁCE	41
2.6.1	OCHRANA VNĚJŠÍCH HRANIC	42
2.6.2	POLICEJNÍ A JUSTIČNÍ SPOLUPRÁCE	44
2.6.3	VÍZOVÁ A KONZULÁRNÍ SPOLUPRÁCE.....	46
2.6.4	OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ.....	47
2.6.5	SCHENGENSKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM	48
2.7	SCHENGEN A INFORMAČNÍ SYSTÉMY	50
2.7.1	SCHENGENSKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM (SIS).....	50
2.7.2	SCHENGENSKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM DRUHÉ GENERACE (SIS II).....	51
2.7.3	EURODAC.....	52
2.7.4	VISION	53
2.7.5	FADO	53
2.7.6	VÍZOVÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM (VIS)	54
3	PRAKTICKÁ ČÁST.....	55

3.1 VSTUP ČR DO SCHENGENU	55
3.1.1 POSTUPNÉ ZAVÁDĚNÍ SCHENGENSKÝCH STANDARDŮ	56
3.1.2 REŽIM NA HRANICÍCH	57
3.1.3 ZAJIŠŤOVÁNÍ BEZPEČNOSTI	59
3.1.4 ČESKÁ REPUBLIKA A EU V DATECH.....	60
3.1.5 CO SE SCHENGENem NEZMĚNILA	66
3.2 VÝHODY A NEVÝHODY SPOJENÉ SE VSTUPEM ČR DO SCHENGENU	68
3.2.1 VÝHODY VSTUPU ČR OD SCHENGENU.....	69
3.2.2 NEVÝHODY VSTUPU ČR DO SCHENGENU	70
4 ZHODNOCENÍ A NÁVRHY VARIANT	72
5 ZÁVĚR.....	73
6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	74

1 ÚVOD

Schengenský prostor je území států, na jejichž společných hranicích nejsou vykonávány hraniční kontroly. Hranice je možné překračovat na jakémkoliv místě a v kteroukoliv denní či noční hodinu. Občan musí být schopen v případě potřeby předložit doklady potvrzující jeho identitu a státní příslušnost. Kontrola hranic se soustředí na tzv. vnější schengenské hranice (pozemní hranice, mezinárodní letiště a mořské přístavy) a je doprovázena úzkou spoluprací členských států v řadě dalších oblastí.

Volný pohyb osob bez kontrol na společných hranicích. To je hlavní cíl a smysl schengenské spolupráce. V tomto ohledu se shoduje s jedním ze základních principů evropské integrace. Již zakládající smlouvy Evropských společenství deklarovaly jako svůj cíl vytvoření vnitřního trhu coby prostoru bez vnitřních hranic, ve kterém je zajištěn volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou.

Teoretická část se skládá z pěti kapitol.

První kapitola popisuje historii Schengenského prostoru, jeho mezivládní spolupráci pod hlavičkou EU, postupné rozšiřování, základní principy a členské státy Schengenu.

Druhá kapitola čtenáře seznámí se Schengenskými dohodami, do nichž patří Schengenská prováděcí úmluva, Schengenské *acquis* a také Protokol o začlenění Schengenského *acquis* do rámce EU.

Třetí kapitola představuje základní instituty a dokumenty Schengenského prostoru, kam spadají vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek,

donucovací orgány členského státu, třetí pilíř a v neposlední řadě též justice a vnitřní věci.

Ve čtvrté kapitole jsou rozepsány oblasti Schengenské spolupráce - ochrana vnějších hranic, policejní a justiční spolupráce, vízová a konzulární spolupráce, ochrana osobních údajů a Schengenský informační systém.

Poslední, pátá kapitola, je věnována jednotlivých schengenským informačním systémům.

Praktická část diplomové práce popisuje vstup České republiky do Schengenského prostoru a s tím spojené výhody a nevýhody.

2 TEORETICKO – METODOLOGICKÁ ČÁST

2.1 CÍL DIPLOMOVÉ PRÁCE

Hlavním cílem diplomové práce je poskytnout čtenářům náhled na historický vývoj Schengenského prostoru, vstup České republiky do tohoto prostoru a s ním související výhody a nevýhody. Pro dosažení stanoveného cíle je třeba vysvětlit základní informace, které jsou rozepsány v jednotlivých kapitolách teoretické části diplomové práce. Získané informace umožní lepší porozumění výhodám a nevýhodám nastíněným v praktické části diplomové práce.

2.2 METODIKA

„Metodika výzkumné práce je praktickým postupem (návodem), jak prakticky postupně realizovat výzkumné procedury vztahující se k realizaci výzkumného cíle.“¹

Kvantitativní výzkum

Kvantitativní výzkum bývá často označován jako metoda statická, jež se zaměřuje na populaci jako celek. Testuje se zde pravdivost či nepravdivost dopředu vytvořených hypotéz se snahou o reprezentativnost. Většinou vypovídá o tom, jak je nějaký znak v populaci zastoupen, nebo jaký postoj je možné u populace najít.

Deskriptivní metoda

Deskriptivní metoda je vnímána jako popisný způsob poznávání. Jedná se o pozorovací způsob studie, který popisuje distribuci určitého jevu v populaci (např. nemoc) a následně srovnává jeho výskyt v různých

¹ HENDL, JAN. Základní metody a aplikace [online]. 2005 [cit. 28-02-2014]. Dostupný z WWW:< <http://mimosvet.wordpress.com/2011/05/15/hendl-j-kvalitativni-vyzkum-ebook/>>

geografických teoriích. Geografickými teoriemi je myšlena rasa, národ, etniky a sociální skupiny, srovnávané v různém časovém období.

2.3 HISTORIE SCHENGENSKÉHO PROSTORU

Roku 1984 uzavřeli Francie a Německo Saarbrückenskou dohodu, kterou lze považovat za předchůdce schengenské spolupráce. Tato dohoda měla řešit nekonečné fronty na hraničních přechodech mezi oběma státy v důsledku stávkové pohotovosti evropských dopravců. Saarbrückenská dohoda předpokládala, že postupné zrušení kontrol na společných hranicích obou států, bude mít za následek uplatnění principu volného pohybu zboží a osob.

V roce 1985 došlo k jednání o obdobných opatření opatření se zeměmi Beneluxu a následně k podpisu Schengenské dohody mezi Německem, Francií a státy Beneluxu. Státy tak projevíly zájem týkající se vytvoření zóny volného pohybu osob a zrušení kontrol na společných, přesněji řečeno vnitřních hranicích, doprovázené zavedením účinných kontrol na hranicích vnějších. Své úmysly státy potvrdily o pět let později a to podpisem Schengenské prováděcí úmluvy, jež detailně stanovila veškerá opatření související se zrušením kontrol a s potřebnými kompenzačními opatřeními.

„Zásadní změna standardního režimu na státních hranicích vyžadovala náročnou přípravu. Proto trvalo ještě dalších pět let, než začala být schengenská spolupráce naplňována v praxi. V březnu 1995 došlo k odstranění hraničních zábran a jediným znatelným důkazem překročení státní hranice se staly cizojazyčné nápisy či transparenty vítající řidiče na území sousedního státu. Rušení hraničních přechodů se v následujících letech rozšířilo do dalších evropských zemí.“²

² SCHENGENSKÝ PROSTOR [online]. [cit. 25-05-2013]. Dostupný z WWW: <<http://tema.novinky.cz/schengensky-prostor> >

2.3.1. MEZIVLÁDNÍ SPOLUPRÁCE POD HLAVIČKOU EU

Díky postupnému zvyšování počtu schengenských států došlo k nárůstu i politického významu celého projektu. Přesun z mezivládní úrovně pod hlavičku EU prostřednictvím Amsterodamské smlouvy v roce 1999 toho byl jasným důkazem. Od tohoto roku dochází též k narůstání počtu společných právních předpisů a mnoha dalších opatření, která se týkají ochrany společného území, jež vytváří tzv. Schengenské *acquis*.

Budoucnost schengenské spolupráce významným způsobem předznamenalo zahrnutí Schengenu do rámce EU a učinilo ji též jednou z podmínek členství EU. Splnit bez výjimek požadavky, které jsou dané příslušnými právními předpisy, musí od roku 1999 každý nový členský stát EU. Otázkou tedy není zda, ale kdy se příslušný nový členský stát plně zapojí do Schengenu a zruší tím kontroly na společných hranicích.

2.3.2 ROZŠÍŘOVÁNÍ SCHENGENU

Dne 26. Března 1995 se zrušení kontrol na společných hranicích týkalo nejen původních 5 signatářských zemí Schengenské dohody, ale i Španělska a Portugalska.

Velmi brzy se k Schengenské prováděcí úmluvě připojila Itálie (1990) a Řecko (1992). Jejich plné zapojení se ale poněkud oddálilo. Kontroly na vnitřních hranicích Itálie plně zrušila společně s Rakouskem a to v roce 1998, Řecko v roce 2000. Další kola rozšíření byla ovlivněna několikaletou pauzou mezi formálním a praktickým vstupem do Schengenu.

Dne 28. Dubna 1995 se svým podpisem k Schengenské prováděcí úmluvě připojilo Rakousko, následované 19. Prosince 1996 Dánskem, Finskem a Švédskem. *„Vzhledem k praxi prováděné na základě Severské pasové unie bylo třeba vyřešit důsledky vyplývající ze zapojení těchto států do schengenské spolupráce pro Norsko a Island, vůči kterým také platila léta používaná*

pravidla velmi úzké vzájemné spolupráce spočívající mimo jiné v odstranění povinnosti vykazovat se při přechodu společných hranic cestovním pasem.“³

Zvláštní dohoda o přidružení, jež znamenala rozšíření schengenského prostoru poprvé o nečlenské státy EU, tak formálně vyřešila zapojení Islandu a Norska. Po ověření splnění nezbytných podmínek dochází v roce 2001 ke zrušení kontrol na hranicích s pěti severskými státy.

Schengenský prostor se dne 21. prosince 2007 rozšiřuje naráz o 9 členských států EU a to o Českou republiku, Estonsko, Lotyšsko, Litvu, Maďarsko, Maltu, Polsko, Slovensko a Slovinsko.

V roce 2008 dochází k rozšíření Schengenského prostoru o Švýcarsko, posledním přistupujícím státem se roku 2011 stává Lichtenštejnsko. Pro přijetí Lichtenštejnska bylo podmínkou nabytí účinnosti protokolu o připojení Lichtenštejnska k asociační dohodě mezi Švýcarskem a EU/ES, která se Schengenského prostoru týká.

³ CO JE SCHENGEN – EUROSOP.CZ [online]. [cit. 28-02-2013]. Dostupný z WWW: <<https://www.euroskop.cz/300/sekce/co-je-schengen/>>

2.3.3. SCHENGENSKÝ SLOVNÍČEK

1. **Důkladná kontrola**

- kontrola prováděná u státních příslušníků třetích zemí;
- je opakem minimální kontroly;
- provádí se u osob požívajících práva Společenství na volný pohyb;
 - provádí ji příslušník pohraniční stráže (v případě ČR služba cizinecké a pohraniční policie), kteří ověří, zda příslušník třetí země splňuje veškeré podmínky vstupu (a opuštění) území státu Schengenu.

2. **Minimální kontrola**

- Jedná se o kontrolu osob překračujících vnější hranice EU/Schengenu, jež požívají práva Společenství na volný pohyb;
- Provádění minimální kontroly je pravidlem a účelem kontroly je prověřit totožnost a státní příslušnost těchto osob a rodinných příslušníků;
- Spočívá v rychlém a jednoduchém ověření cestovního dokladu a to s cílem zkontrolovat jeho platnost, odhalit výskyt známek pozměnění nebo padělání;
- Může zahrnovat vyhledávání informací o odcizených, neoprávněně užívaných, ztracených či neplatných dokladech v příslušných databázích.

3. **Občan EU**

- Za občana EU je považována jakákoli osoba, která je státním příslušníkem některého členského státu EU.

4. **Osoba požívající právo Společenství na volný pohyb**

- Jedná se o osobu oprávněnou svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států;

- Patří sem občané států EU a státní příslušníci třetích zemí, jež jsou rodinnými příslušníky občana EU;
- Do této kategorie spadají též občané třetích zemí (a jejich rodinní příslušníci bez ohledu na státní příslušnost), kteří požívají práva volného pohybu, rovnocennému právu občanů EU na základě dohody mezi Společenstvím a jeho členskými státy;
- Zahrnuje tedy občany 27 členských států EU doplněných o třetí země, které jsou součástí Schengenského prostoru, přesněji Evropského hospodářského prostoru a jejich státní příslušníci.

5. Státy, jejichž státní příslušníci požívají právo Společenství na volný pohyb

- Rakousko, Belgie, Bulharsko, Česká republika, Kypr, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Maďarsko, Irsko, Itálie, Lotyšsko, Litva, Lucembursko, Malta, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie, Norsko, Island, Lichtenštejnsko a Švýcarsko.

6. Rodinný příslušník osoby požívající právo Společenství na volný pohyb

- Spadá sem osoba, která je ve vztahu k občanu EU, Norska, Islandu, Lichtenštejnska a Švýcarska:
 - a) Manželem či manželkou;
 - b) Partnerem, se kterým občan EU vstoupil do registrovaného partnerství na základě právních předpisů členského státu;
 - c) Dcerou či synem, jež jsou mladší 21 let nebo jsou vyživovanou osobou – týká se rovněž dcery či syna dle písmen a) a b);

d) Rodiče, jež jsou vyživovanými osobami a to včetně rodičů manžela či manželky, partnera či partnerky dle písmene b).

7. Občan (státní příslušník) třetí země

- Osoba nepožívající právo Společenství na volný pohyb.

8. Schengenský prostor

- Jedná se o území států, na jejichž společných hranicích nejsou konány hraniční kontroly;
- Díky harmonizovaným pravidlům pro ochranu vnější hranice, úzké spolupráci v příslušných oblastech a Schengenským informačním systémům dochází k zajištění bezpečnosti společně chráněného území.

9. Schengenský aquis

- Zahnuje soubor právních předpisů, které tvoří základ schengenské spolupráce;
- Kromě Schengenské dohody, Schengenské prováděcí úmluvy, protokolů a úmluv o přistoupení k úmluvám ze strany nových států se jedná též o rozhodnutí a prohlášení Výkonného výboru, dále všechny následné legislativní akty EU/ES, u kterých je v preambuli uvedeno, že rozvádí schengenské aquis.

10. Schengenský protokol

- Jedná se o protokol, jež vymezuje začlenění schengenského aquis do rámce EU a tvoří součást Amsterodamské smlouvy;
- Na základě Schengenského protokolu se Schengenská spolupráce přesunula z původní mezivládní úrovně na úroveň EU a tím se stala závaznou pro všechny nové členské státy EU, podléhající legislativním pravidlům EU/ES.

11. Schengenská spolupráce

- O Schengenské spolupráci mluvíme v případě souhrnného označení pro spolupráci členských států, která je definována Schengenským aquis;
- Zahnuje oblast ochrany hranic, policejní a justiční spolupráci, ochranu osobních údajů a vízové a konzulární praxe.

12. Vnitřní hranice

- Tento pojem označuje společné pomezí hranice členských států a to včetně říčních a jezerních hranic;
- Dále pak letiště členských států pro vnitřní lety, námořní, říční a jezerní přístavy členských států pro pravidelná trajektová spojení;
- Tyto hranice je možné překračovat v zásadě na jakémkoli místě a nedochází na nich k žádné hraniční kontrole.

13. Vnější hranice

- Označují hranice mezi členskými státy a těmi, jež se na schengenské spolupráci nepodílí (tzv. třetí státy), dále pak jejich letiště a námořní přístavy;
- Je možné je překročit pouze na hraničních přechodech a všichni občané třetích států pak procházejí důkladnou kontrolou.

2.3.4. SCHENGENSKÝ PROSTOR A JEHO HISTORIE

Schengenský prostor je území států, na jejichž společných hranicích nejsou vykonávány hraniční kontroly. Hranice je možné překračovat na jakémkoli místě a v kteroukoli denní či noční hodinu. Občan Schengenského prostoru musí být ovšem schopen, v případě potřeby, předložit doklady potvrzující jeho identitu a státní příslušnost. Kontrola hranic se soustředí na tzv. vnější schengenské hranice (pozemní hranice, mezinárodní letiště a mořské přístavy) a je doprovázena úzkou spoluprací členských států v řadě dalších oblastí.

Volný pohyb osob bez kontrol na společných hranicích – to je hlavní cíl a smysl schengenské spolupráce. V tomto ohledu se shoduje s jedním ze základních principů evropské integrace. Již zakládající smlouvy Evropských společenství deklarovaly jako svůj cíl vytvoření vnitřního trhu coby prostoru bez vnitřních hranic, ve kterém je zajištěn volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu. Přesto trvalo více než 40 let, než mohl být takto vnímaný volný pohyb osob realizován v praxi – byť v počátku na čistě mezivládní bázi a pouze ve vztahu k některým státům EU. Odstartování postupného procesu vytváření prostoru bez kontrol na vnitřních hranicích bylo spojeno s malým lucemburským městečkem, jehož název se postupně stal synonymem široké škály standardů souvisejících s ochranou vnějších hranic EU. Řeč je o Schengenu.

2.3.5. SCHENGEN V DATECH

- 1985 – podpis Schengenské dohody
- 1990 – podpis Schengenské prováděcí úmluvy (SPÚ)
- 1990 – Itálie přistupuje k SPÚ
- 1991 – Španělsko a Portugalsko přistupují k SPÚ
- 1992 – Řecko přistupuje k SPÚ
- 1995 – Nabytí účinnosti SPÚ a zrušení kontrol na vnitřních hranicích na území 7 států

- 1995 – Rakousko přistupuje k SPÚ
- 1996 – Dánsko, Finsko a Švédsko přistupují k SPÚ
- 1999 – Amsterdamská smlouva nabývá účinnosti a začleňuje schengenskou spolupráci do rámce EU
- 1999 – Norsko s Islandem podepisují žádost o účast na schengenské spolupráci
- 2004 – rozšíření EU o 10 nových členských států
- 2004 – Švýcarsko podepisuje bilaterální dohody předpokládající mj. účast na schengenské spolupráci

2.3.6. ZÁKLADNÍ PRINCIPY SCHENGENU

- Překračování vnitřních hranic bez kontrol kdekoli a kdykoli
- Odstranění kontrol při letech v rámci schengenského prostoru
- Volný pohyb po schengenském prostoru s platným občanským průkazem nebo cestovním pasem, občané některých třetích zemí potřebují vízum
 - Průjezd bývalých hraničních přechodů bez snížení rychlosti a bez zábran
 - Možnost dočasného obnovení kontrol v případě ohrožení veřejného pořádku nebo bezpečnosti státu
 - Zesílená kontrola vnějších hranic, důsledná kontrola občanů třetích států
 - Harmonizovaná pravidla pro vydávání víz a vzájemné konzultace schengenských států při rozhodování o udělení víz
 - Držitel tzv. jednotného schengenského víza může pobývat na území Schengenu po dobu, která během půlročního období nepřekročí tři měsíce

- Velký důraz na dodržování pravidel ochrany osobních údajů
- Informační systémy (zvláště Schengenský informační systém) coby nástroje pro efektivní boj s nelegální migrací a organizovaným zločinem

2.3.7. HISTORIE VSTUPU STÁTŮ DO SCHENGENSKÉHO PROSTORU

- 1985 – Belgie, Francie, Lucembursko, Německo a Nizozemsko
- 1990 – Itálie
- 1992 – Portugalsko, Španělsko, Řecko
- 1995 – Rakousko
- 1996 – Dánsko, Finsko, Island, Norsko a Švédsko
- 1999 – Spojené Království
- 2000 – Irsko
- 2004 – Česká republika, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko, Kypr a Švýcarsko
- 2007 - Bulharsko, Rumunsko
- 2008 – Lichtenštejnsko

2.3.8. ČLENSKÉ STÁTY A EU

Od počátku roku 2009 zahrnuje Schengenský prostor členské státy EU kromě následujících:

- Irsko a Velká Británie – Schengenskou dohodu podepsaly v roce 2009, ale účastní se jen na bázi policejní a justiční spolupráce

- Kypr – dohodu sice podepsal, ale zažádal o odklad pro své plné členství
- Rumunsko a Bulharsko – dohoda podepsána a připravují se na plné členství, předběžný termín stanoven na říjen roku 2011, ale později byl pro nepřipravenost obou států odložen.

Schengenský prostor zahrnuje od roku 2011 také Island a Norsko. Dne 12. Prosince 2008 se začlenilo Švýcarsko, které Schengenskou smlouvu ratifikovalo na základě referenda z 5. Července 2005. Dále se rozhodnutím Rady EU z 13. Prosince 2011 stalo členem Lichtenštejnsko a to dne 19. Prosince 2011. Součástí Schengenského prostoru nejsou Monako, San Marino a Vatikán, ale na jejich hranicích se zeměmi Schengenského prostoru se rovněž neprovádějí hraniční kontroly.

2.3.9. ÚZEMÍ SCHENGENSKÉHO PROSTORU

Do území států EU, jež zahrnuje Schengenský prostor, patří:

- Belgie
- Česká republika
- Dánsko
- Estonsko
- Finsko
- Francie
- Itálie
- Litva
- Lotyšsko
- Lucembursko
- Maďarsko
- Malta
- Německo

- Nizozemsko
- Polsko
- Portugalsko
- Rakousko
- Řecko
- Slovensko
- Slovinsko
- Španělsko
- Švédsko

Do území mimo EU spadají:

- Island
- Norsko
- Švýcarsko
- Lichtenštejnsko.

2.3.10 ZÁMOŘSKÁ A PODOBNÁ ÚZEMÍ

„Schengenský prostor není automaticky rozšířen i na všechny zámořská území členských států. Zahrnutý jsou do něj portugalské Azory a Madeira, i španělské Kanárské ostrovy. Naopak sem nepatří všechna zámořská území Francie, norské Špicberky, španělská města Ceuta a Melilla a v Africe dánská autonomní území Grónska a Faerské ostrovy (nejsou ani součástí EU), zámořské nizozemské regiony Aruba, Curacao, Svatý Martin, Bonaire, Saba a Svatý Eustach.“⁴

⁴ SCHENGENSKÝ PROSTOR [online]. [cit. 28-02-2013]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Schengensk%C3%BD_prostor>

2.4 SCHENGENSKÉ DOHODY

První schengenská dohoda o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích některých států byla sjednána 14. Června 1985. Tato dohoda nevyžadovala ratifikaci a byla prováděna na prozatímním základě. K jejímu provedení byla v červnu roku 1990 sjednána prováděcí úmluva, známá jako Schengenská prováděcí úmluva, která už vyžadovala ratifikaci parlamenty států smluvních stran.

Maximální liberalizace pohybu osob přes vnitřní hranice států Schengenské dohody – to je základním cílem Schengenu. Předpokladem je ovšem paralelní přijetí takových společných opatření, která by zabraňovala ohrožení vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku členských států v návaznosti na možnost zneužívání volného přeshraničního pohybu ke kriminálním aktivitám. Tato opatření označujeme jako kompenzační bezpečnostní opatření.

Do schengenské spolupráce je nyní přímo zapojeno třináct členských států EU. Spojené království i Irskou nejsou zatím členy Schengenu a oba státy podnikají příslušné kroky k tomu, aby se do tohoto systému zapojily. Přidružené země Schengenu – Island a Irsko taktéž přijaly konkrétní opatření k aplikaci *acquis* Schengenu.

Nová etapa nastává v okamžiku vstupu Amsterodamské smlouvy v platnost (1990). Protokol o začlenění schengenského *acquis* do rámce EU, tzv. Schengenský protokol zde představuje zásadní právní instrument.

V den, kdy Amsterodamská smlouva vstoupila v platnost, převzala funkci Výkonného výboru Rada EU pro justici a vnitřní věci. *„V rámci této administrativní správy byly zřízeny pracovní skupiny pro policii a bezpečnost, víza, azyl a zpětné převzetí osob, justiční*

spolupráci, vnější vztahy, omamné prostředky, řídicí skupina pro Schengenský informační systém a kontrolní orgán pro ochranu údajů. Znamená to, že realizace Schengenu je nyní zabezpečována a koordinována Radou EU za využití právních nástrojů ES/EU.“⁵

Samotný akt přistoupení k EU a realizace příslušné části schengenského acquis ze strany nového členského státu ovšem ještě neznamená automatické včlenění dané země do schengenského prostoru v plném slova smyslu, tzn. Mezi členské státy Schengenských dohod. Nedochází tedy ani k okamžitému zrušení veškeré hraniční kontroly na sousedících vnitřních hranicích Unie s přistupujícími státy. Zrušení kontrol na vnitřních hranicích vyžaduje samostatné rozhodnutí. To vyplývá mj. z faktu, že schengenské acquis vztahující se ke zrušení kontrol na vnitřních hranicích nemůže být automaticky aplikováno při samotném přistoupení k Unii, ale až po zrušení kontrol na vnitřních hranicích. Jedná se o dvouступňový proces, jež vyžadoval zásah ze strany Unie do upřesnění realizace acquis Schengenu a jeho následné rozdělení na dvě kategorie – Schengen I a Schengen II.

Právní úprava:

- Dohoda podepsaná 14. Června 1985 v Schengenu mezi vládami Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francie o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích.
- Úmluva podepsaná 19. Června 1990 v Schengenu mezi Belgickým královstvím, Spolkovou republikou Německo, Lucemburským velkovévodstvím a Nizozemským královstvím k provedení dohody podepsané 14. Června 1985 o postupném odstraňování

⁵ SCHENGENSKÉ DOHODY [online]. [cit. 28-02-2013]. Dostupný z WWW: <http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_3.html>

kontrol na společných hranicích (Schengenská prováděcí úmluva).

- Rozhodnutí Rady č. 365 z 29. Května 2000 o žádosti Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, aby se na něj vztahovala některá ustanovení schengenského acquis.
- Rozhodnutí Rady č. 1999/437/ES z 17. Května 1999 o některých opatřeních pro uplatňování dohody uzavřené mezi Radou Evropské unie a Islandskou republikou a Norským královstvím o přidružení těchto dvou států při provádění, uplatňování a rozvoji schengenského acquis.
- Rozhodnutí Rady z 20. Května 1999, které určuje právní základ všech ustanovení nebo rozhodnutí, jež tvoří schengenské acquis, v souladu s příslušnými ustanoveními Smlouvy o založení Evropského společenství a Smlouvy o Evropské unii (1999/436/ES).

2.4.1 SCHENGENSKÁ PROVÁDĚCÍ ÚMLUVA

„V návaznosti na Schengenskou dohodu z roku 1985 sjednaly v roce 1990 země Beneluxu, SRN a Francie Schengenskou prováděcí úmluvu, která vstoupila v platnost po určitém odkladu 26. Března 1995. K úmluvě postupně přistoupily Itálie (1990), Španělsko a Portugalsko (1991), Řecko (1992) a Rakousko (1995). V prosinci 1996 přistupují členové Severské pasové unie Dánsko, Finsko a Švédsko. Souběžně Norsko a Island, státy, které jsou taktéž členy Severské pasové unie, avšak nikoli členy EU, podepisují smlouvy o spolupráci se státy Schengenských dohod.“⁶

⁶ SCHENGENSKÉ DOHODY [online]. [cit. 04-03-2013]. Dostupný z WWW: <http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_3.html>

Schengenská prováděcí úmluva (Úmluva) je seskupena do osmi hlav a obsahuje 142 článků. Co se týče vnitřních hranic mezi členskými státy, mohou být překračovány na libovolném místě, aniž by se prováděla kontrola osob nebo převáženého zboží. To samé platí i pro cizince z tzv. třetích zemí. Smluvní strana může po konzultaci s ostatními rozhodnout, že po omezenou dobu budou na vnitřních hranicích prováděny jednostranné kontroly přiměřené dané situaci (článek 2 úmluvy) a to v případě, že to vyžaduje veřejný pořádek či bezpečnost státu.

Kromě eliminace vnitřních hranic měla Schengenská prováděcí úmluva za cíl zabezpečit hlavně:

- Posílení kontrol na vnějších hranicích,
- Zlepšení organizace spolupráce mezi národními systémy justičními, policejními, celními a dalšími správními orgány,
- Postupnou harmonizaci některých důležitých postupů týkajících se hlavně víz, problematiky azylu, zbraní a střeliva, soudní spolupráce v trestních věcech a další.

Úmluva obsahuje kapitoly s problematikami týkajícími se zrušení kontrol na vnitřních hranicích mezi státy Schengenských dohod, překračování vnějších hranic, společnou vízovou politiku či podmínky pro pohyb cizinců. Kapitola 7 hlavy II úmluvy nazvaná Příslušnost k projednávání žádosti o azyl byla nahrazena Dublinskou úmluvou z roku 1990 a ta vstoupila v platnost 1. Zářím 1997. V oblasti policejní spolupráce je obsažen kromě výměny informací a styčných důstojníků důležitý úsek, který se týká možnosti přeshraničního sledování a pronásledování osoby. V některých částech úmluvy došlo k postupné komunitarizaci – jedná se např. o kapitolu 7 hlavy III úmluvy týkající se střelných zbraní a střeliva, jež byla nahrazena směrnicí ES o kontrole nabývání a držení zbraní či článek 18 úmluvy, který byl nahrazen nařízením ES z 28. Května 2001 o volném pohybu s vízem pro

dlouhodobý pobyt. Dalším z důležitých nástrojů spolupráce je Schengenský informační systém o opatření na ochranu osobních údajů. Pro dosažení účinného plnění úkolů spojených s kontrolou a ostrahou hranice státy Schengenu úzce spolupracují různými formami - výměna informací, zajišťování společného výcviku a školení hraničního personálu, kompatibilitnost technického vybavení a podobně. Výměna styčných důstojníků je součástí této spolupráce.

Výkonným výborem Schengenu byla přijata řada rozhodnutí k jednotlivým ustanovením Schengenské prováděcí úmluvy a ty tvoří součást *acquis* Schengenu. Za účelem sjednocení praktické metodiky postupů byly přijaty tři důležité dokumenty, kterými jsou Společná příručka pro kontrolu na vnějších hranicích, Společné konzulární instrukce o vízech pro diplomatické mise a konzulární úřady a Příručka SIRENE.

Právní úprava:

- Úmluva podepsaná 19. Června 1990 v Schengenu mezi Belgickým královstvím, Spolkovou republikou Německo, Lucemburským velkovévodstvím a Nizozemským královstvím k provedení dohody podepsané 14. Června 1985 o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích (Schengenská prováděcí úmluva).
- Společná příručka pro kontrolu na vnějších hranicích z 16. Ledna 1999 (8205/99). Příručka byla revidována rozhodnutím Rady č. 2002/352/ES z 25. Dubna 2002; rozhodnutím Rady č. 2002/587/ES z 12. Července 2002; rozhodnutím Rady č. 2001/420/ES.
- Společné konzulární pokyny o vízech pro diplomatické mise a konzulární řady z 10. Června 1999 (8698/99). Tyto byly aktualizovány a doplněny hlavně rozhodnutím Rady č. 2001/329/ESW z 24. Dubna 2001, č. 2002/44/ES z 20. Prosince

2001, č. 2002/585/ES z 12. Července 2002, č. 2002/586/ES z 12. Července 2002, č. 2002/354/ES z 25. Dubna 2002.

- Směrnice Rady č. 91/477/EHS z 18. Června 1991 o kontrole nabývání a držení zbraní (91/477/EEC).
- Nařízení Rady (ES) č. 1091/2001 z 28. Května 2001 o volném pohybu s vízem pro dlouhodobý pobyt.

2.4.2 ACQUIS SCHENGENU

„Součástí celkového acquis communautaire ES/EU je od vstupu Amsterodamské smlouvy o EU v platnost (1999) tzv. acquis Schengenu. Tato záležitost je zakotvena zejména v Protokolu o začlenění schengenského acquis do rámce EU, který je přiložen k amsterodamské smlouvě. Přílohou tohoto tzv. Schengenského protokolu je seznam dokumentů tvořících schengenské acquis, kterými jsou jednak obě Schengenské dohody z roku 1985 a 1990 a protokoly a dohody o přistoupení nových států k Schengenu, jednak rozhodnutími a prohlášeními bývalého Výkonného výboru Schengenu, jakož i dalších subjektů, na něž tento výbor přenesl své rozhodovací pravomoci.“⁷

Navazující odvozené právní akty ES/EU spadají též do kategorie schengenského acquis.

Právní úprava:

- Protokol o začlenění schengenského acquis do rámce Evropské unie (příloha Amsterodamské smlouvy o EU).
- Rozhodnutí Rady z 20. Května 1999, které určuje právní základ všech ustanovení nebo rozhodnutí, jež tvoří schengenské acquis, v souladu s příslušnými ustanoveními Smlouvy o založení Evropského společenství a Smlouvy o Evropské unii (1999/436/ES).

⁷ SCHENGENSKÉ DOHODY [online]. [cit. 04-04-2013]. Dostupný z WWW: <http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_3.html>

2.4.3 PROTOKOL O ZAČLENĚNÍ SCHENGENSKÉHO ACQUIS DO RÁMCE EU

Schengenské dohody a navazující dokumenty tvořící tzv. acquis Schengenu stanovují komplexní řadu opatření, která sledují dosažení odstranění všech policejních a celních formalit při překračování vnitřní hranice mezi státy Schengenských dohod. Tato zvláštní forma flexibilní spolupráce se v rámci Schengenu, od vstupu Amsterodamské smlouvy o EU v platnost (1999), řídí speciální úpravou obsaženou v Protokolu o začlenění schengenského acquis do rámce EU (Schengenský protokol), který je přiložen v Amsterodamské smlouvě. Specifikace acquis Schengenu je obsažena v příloze schengenského protokolu a zahrnuje kromě obou Schengenských dohod z roku 1985 a 1990 rovněž navazující sekundární akty ES/EU a další akty přijaté původně zvláště Výkonným výborem Schengenu.

Rada EU jednomyslně určila právní základ všech dokumentů a to v souladu se Schengenským protokolem (ustanovení dohod, rozhodnutí a další akty přijaté v rámci Schengenu) – tvoří schengenské acquis. Za tímto účelem byla vydána dvě rozhodnutí ES a to v květnu 1999, druhé z nich je zaměřeno na učení právního základu acquis Schengenu. *„Dánsko, jakožto signatář Schengenských dohod, má však výjimku v tom, že pokud uplatní námitky proti začlenění kterékoliv části acquis Schengenu do komunitárního práva (hlavy IV Smlouvy o založení ES), budou ve vztahu k Dánsku tyto dokumenty a ustanovení považovány za unijní nástroje podle hlavy VI Smlouvy o EU. Nedotčeny touto výjimkou zůstávají akty a dokumenty zařazené do oblasti třetího pilíře.“*⁸

⁸ SCHENGENSKÉ DOHODY [online]. [cit. 05-04-2013]. Dostupný z WWW: <http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_3.html>

Spojené království a Irsko nejsou schengenským acquis vázány a mohou kdykoliv požádat, aby se na ně vztahovala některá či veškerá ustanovení schengenského acquis.

Právní úprava:

- Protokol o začlenění schengenského acquis do rámce Evropské unie (příloha Amsterodamské smlouvy o EU).
- Rozhodnutí Rady z 20. Května 1999, které určuje právní základ všech ustanovení nebo rozhodnutí, jež tvoří schengenské acquis, v souladu s příslušnými ustanoveními Smlouvy o založení ES a Smlouvy o EU (1999/436/ES).

2.5 ZÁKLADNÍ INSTITUTY A DOKUMENTY – PROSTOR SVOBODY, BEZPEČNOSTI A PRÁVA

Původní Maastrichtská smlouva o EU (1993) označovala za cíl třetího pilíře rozvíjet úzkou spolupráci v oblastech justice a vnitřních věcí. Toto označení bylo pouze vágní a lakonické. Hlavní a nejdůležitější novinku představovala následná Amsterodamská smlouva o EU. Zaplnila existující mezeru původního režimu stanového Maastrichem tím, že přesněji definovala cíle a úkoly, které má Unie zajišťovat, mezi něž patří "zachovat a rozvíjet Unii jako prostor svobody, bezpečnosti a práva, ve kterém je zaručen volný pohyb osob ve spojení s vhodnými opatřeními týkajícími se kontroly na vnějších hranicích, práva azylu, přistěhovalectví a předchází a potírání zločinnosti" (článek 2 SEU). V návaznosti na oblast třetího pilíře se v této souvislosti stanoví, že "aniž jsou dotčeny pravomoci Evropského společenství, klade si Unie za cíl poskytovat svým občanům v prostoru svobody, bezpečnosti a práva vysokou úroveň ochrany tím, že rozvíjí společný postup členských států v oblasti policejní a soudní spolupráce v trestních věcech, a tím, že předchází rasismu a xenofobii a potírá je" (článek 29 SEU). Prostřednictvím předcházení organizované i neorganizované trestné činnosti a bojem proti ní, zejména proti terorismu, obchodu s lidmi, trestným činům proti dětem, nedovolenému obchodu s drogami a nedovolenému obchodu se zbraněmi, korupci a podvodům má být tohoto cíle dosaženo. Článek 61 Smlouvy o založení ES má za cíl činnosti Unie rovněž v komunitární úpravě oblasti justice a vnitřních věcí "postupné vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a práva", přičemž za obecný cíl v této souvislosti lze považovat přijetí opatření na zajištění volného pohybu osob.

„Cíl Unie vytvořit evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (area of freedom, security and justice) a v jeho rámci účinnější bezpečnostní systém byl zaveden Amsterodamskou smlouvou o EU

(1999). Vytyčeným cílem je hlavně reálné uskutečnění volného pohybu osob pro občany EU, jakož i státní příslušníky třetích zemí uvnitř Unie, a to při současném zajištění obecné bezpečnosti prostřednictvím boje proti všem formám zvláště organizované trestné činnosti a boje proti terorismu.“⁹

Silná politická vůle k vybudování skutečného evropského prostoru svobody, bezpečnosti a práva – hlavně ve Vídeňském akčním plánu k Amsterodamské smlouvě, který bezprostředně navazuje na dokument Evropské rady z jejího zvláštního zasedání v Tampere ve dnech 15. A 16. Října 1999 byla potvrzena následnými aktivitami vrcholných orgánů EU. Toto zasedání bylo věnováno zintenzivnění a zpřesnění opatření ke skutečnému vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a práva.

Právní úprava:

- Článek 2 a hlava VI Smlouvy o EU.
- Článek 61 hlavy IV Smlouvy o založení ES.

Radou EU pro justici a vnitřní věci byl přijat v prosinci roku 1998 ve Vídni Akční plán Rady a Komise o nejlepších způsobech provádění ustanovení Amsterodamské smlouvy o vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva (Akční plán). Hlavním posláním Akčního plánu je zajištění plné a bezodkladné realizace prioritních úkolů Amsterodamské smlouvy o EU v této oblasti a to v co možná nejkratším časovém horizontu.

Akční plán je sestaven z části úvodní a části obsahující priority a opatření. V úvodní části jsou obsažena některá odborná a politická

⁹ ZÁKLADNÍ INSTITUTY A DOKUMENTY [online]. [cit. 10-5-2013]. Dostupný z WWW: <http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_1.html>

východiska včetně definování základních pojmů a institutů Amsterodamské smlouvy včetně charakterizování jednotlivých pojmů prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Část, která se týká priorit a opatření obsahuje otázky výběru kritérií pro priority a vymezuje úkoly v souvislosti s přijímanými opatřeními v politikách souvisejících s volným pohybem osob a v oblasti policejní a soudní spolupráce v trestních věcech. V případě prvním mluvíme o komunitárních opatřeních v oblasti azylu, vnějších hranic, přistěhovalectví a soudní spolupráci v občanskoprávních věcech, v případě druhém o unijní problematice třetího pilíře.

Právní úprava:

- Akční plán Rady a Komise o nejlepších způsobech provádění ustanovení Amsterodamské smlouvy o vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Text přijatý Radou pro justici a vnitřní věci 3. Prosince 1998 (1999/C 19/01).

2.5.1 VNITŘNÍ BEZPEČNOST A VEŘEJNÝ POŘÁDEK

Označení vnitřní spolupráce a veřejný pořádek je v rámci EU používáno a pojmenováno jako "dvojjediný" pojem obsažený v primárním i sekundárním právu. Pojem vnitřní bezpečnost státu je často používán ve spojitosti s pojmy jako veřejný pořádek, veřejná bezpečnost či veřejné zdraví. Jedná se o záležitosti spadající pod opatření legislativní, organizační a věcná, pokud to vyžaduje zájem ochrany bezpečnosti (vnitřní a vnější) členských států Unie nebo veřejného pořádku.

„Schengenská prováděcí úmluva zakotvuje v článku 2 označení "veřejný pořádek a bezpečnost státu", které celkem vystihuje ochranu zájmů států Schengenské dohody a potažmo EU jak prostředky policejními, celně bezpečnostními a soudními, tak i prostředky speciálními. Plnění specifických cílů ochrany důležitých státních zájmů na úseku vnitřní

*bezpečnosti státu, vyjádřené pojmem bezpečnost státu, bylo zviditelněno v souvislosti s opatřeními Unie v boji s mezinárodním terorismem po 11. Září 2001.*¹⁰ Zahrnujeme sem rovněž případy, kdy nemusí být povolen cizinci – občanu třetí země – vstup na území smluvní strany Schengenu, jestliže představuje nebezpečí pro veřejný pořádek, bezpečnost státu nebo mezinárodní vztahy některé ze smluvních stran. Rovněž platí, že je-li vycestování cizince nutné z důvodu bezpečnosti státu nebo veřejného pořádku, může být vyhoštěn (článek 5, 23 úmluvy).

Na problematiku vnitřní bezpečnosti objektivně navazují i komunitární otázky azylové a přistěhovalecké politiky, kontroly vnějších hranic Unie a problematika ochrany finančních zájmů Společenství. Otázky vnitřní bezpečnosti Unie a jejího zajištění v praxi nelze oddělovat od otázek bezpečnosti vnější – to je zjevné zvláště po 11. Září 2001. Z tohoto důvodu se také přijímaná opatření na obou úrovních prolínají a navzájem se nezbytně doplňují.

Pod pojem ochrana vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku je zahrnut v rámci třetího pilíře (článek 29 Smlouvy o EU) také boj proti takovým formám organizovaného i neorganizovaného zločinu, kam spadá kriminalita na úseku obchodování s lidmi, trestný čin spáchaný proti dětem, obchod s drogami, obchod se zbraněmi, korupce a podvod. Terorismus ve své mezinárodní, globální dimenzi představuje zvláště nebezpečnou formu. Další formy závažné trestné činnosti vyžadující spolupráci mezi členskými státy na úrovni Unie jsou rovněž potírání pornografie, opatření proti výtržnostem při fotbalových zápasech a jiných sportovních akcích apod.

Kromě terorismu a dalších forem protistátní činnosti mohou vnitřní bezpečnost jednotlivých států EU ohrožovat závažné formy kriminality

¹⁰ ZÁKLADNÍ INSTITUTY A DOKUMENTY [online]. [cit. 10-05-2013]. Dostupný z WWW: < http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_1.html >

jako je korupce státních nebo komunitárních úředníků, průnik organizovaného zločinu do důležitého finančního nebo hospodářského sektoru, působení mafiánskými způsoby na rozhodování ve věcech veřejných atd. Tento úsek zaštiťují ve své kompetenci rovněž zpravodajské služby.

„V souvislosti s tímto výkladem je třeba uvést, že hlava IV Smlouvy o založení ES (článek 64) a hlava VI Smlouvy o EU (článek 33) se nedotýkají výkonu odpovědnosti členských států Unie za dodržování práva a pořádku a zajišťování vnitřní bezpečnosti.“¹¹

Právní úprava:

- Články 29, 33 Smlouvy o EU.
- Článek 64 Smlouvy o založení ES.
- Články 2, 5, 23 Úmluvy podepsané 19. Června 1990 v Schengenu mezi Belgickým královstvím, Spolkovou republikou Německo, Lucemburským velkovévodstvím a Nizozemským královstvím k provedení dohody podepsané 14. Června 1985 o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích (Schengenská prováděcí úmluva).
- Směrnici Rady č. 64/221/EHS z 25. Února 1964 o koordinaci zvláštních opatření týkajících se pohybu cizích státních příslušníků přijatých z důvodu veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví.

2.5.2 DONUCOVACÍ ORGÁNY ČLENSKÉHO STÁTU

"Law enforcement services" – frekventovaně užívaný pojem představující terminus technicus je používán v rámci evropského práva v oblasti justice a vnitřních věcí. Pod tento pojem je členskými státy Unie podřazována státní policie s jejími operativními složkami včetně

¹¹ ZÁKLADNÍ DOKUMENTY A INSTITUTY [online]. [cit. 10-05-2013]. Dostupný z WWW: <http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_1.html>

četnictva, celních orgánů, dále prokuratura a státní zastupitelství. Neřadíme sem ovšem soudy, městskou policii v našem pojetí či soukromé bezpečnostní služby ani služby zpravodajské.

Právní úprava:

- Článek 30 Smlouvy EU.

2.5.3 TŘETÍ PILÍŘ

Neformální spolupráce v trestní oblasti mezi členskými státy Společenství existovala už delší dobu. K její právní institucionalizaci došlo až zakotvením v hlavě VI Maastrichtské smlouvy o EU (1993). „Vytvořený systém tzv. tří pilířů konstituoval jako třetí pilíř spolupráci v oblastech justice a vnitřních věcí, pro kterou byla charakteristickým rysem mezivládní (unijní) forma spolupráce. Vyznačovala se tím, že pro všechna rozhodnutí se v zásadě požadovala jednomyslnost, takže jednotlivý členský stát Unie svým vetem mohl blokovat jakoukoliv dohodu.“¹²

Amsterodamská smlouva o EU (1999) vytvořila nový právní a věcný rámec pro celou oblast justice a vnitřních věcí tím, že byly převedeny některé důležité politiky této oblasti do (komunitární) kompetence Společenství. Soudní spolupráce v trestních věcech i spolupráce policejní (celní) zůstala nadále v třetím pilíři (revidovaná hlava VI Smlouvy o EU). Mezi hlavní oblasti činnosti podle hlavy VI SEU patří policejní a soudní spolupráce v trestních věcech a předcházení rasismu a xenofobii a jejich potírání a to způsobem vymezeným podrobněji, než tomu bylo před podpisem Amsterodamské smlouvy. Zavádí se nové závazné formy právních aktů třetího pilíře. Ke zlepšením institucionálním v důsledku Amsterodamu patří i to, že Evropská

¹² ZÁKLADNÍ INSTITUTY A DOKUMENTY [online]. [cit. 20-05-2013]. Dostupný z WWW: <http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_1.html>

komisi bylo nyní vedle členských států Unie přiznáno právo (legislativní) iniciativy rovněž při navrhování právních aktů třetího pilíře. Důležitou roli hraje úloha Evropského parlamentu – je třeba vyslechnout jeho stanovisko ke všem přijímaným úmluvám, rámcovým rozhodnutím a rozhodnutím. Jednou z hlavních institucionálních inovací ve třetím pilíři je zavedení určité omezené jurisdikce Evropského soudního dvora, který má za stanovených podmínek pravomoc rozhodovat o tzv. předběžných otázkách (preliminary rulings) týkajících se platnosti a výkladu právních aktů třetího pilíře rámcových rozhodnutí a rozhodnutí, dále v případech týkajících se výkladu úmluv, stejně tak i platnosti a výkladu právních aktů třetího pilíře rámcových rozhodnutí a rozhodnutí, dále v případech týkajících se výkladu úmluv a to i platnosti a výkladu opatření k jejich provádění. Zmocnění Rady k přípravě dohod se třetími zeměmi nebo mezinárodními organizacemi v oblasti třetího pilíře je další výhodou pro vnější akceschopnost Unie. K Amsterodamské smlouvě je přiložen Protokol o úloze vnitrostátních parlamentů v EU a byla jí posílena úloha národních parlamentů ve vztahu k opatřením prvního a třetího pilíře. Tzv. posílená spolupráce je v rozšířené Unii považována za nejprogresivnější změnu.

Aby bylo dosaženo cíle v oblasti třetího pilíře, je nutné předcházet a potírat organizované a neorganizované trestné činnosti, zejména terorismus, obchod s lidmi, trestné činy proti dětem, obchod s drogami, obchod se zbraněmi, korupci a podvodu a to prostřednictvím:

- Užší spolupráce policejních, celních a jiných příslušných orgánů členských států Unie přímo nebo prostřednictvím Europolu.
- Užší spolupráce soudních a jiných příslušných orgánů členských států též prostřednictvím Eurojustu.
- Sbližováním předpisů trestního práva členských států, je – li to nezbytné.

Právní úprava:

- Hlava VI Smlouvy o EU.

2.5.4 JUSTICE A VNITŘNÍ VĚCI

„Poprvé byla oblast justice a vnitřních věcí institucionalizovaná v hlavě VI Maastrichtské smlouvy o EU (1993), oblasti označované též jako třetí pilíř. Jednalo se o spolupráci pouze mezivládního (unijního) charakteru. Amsterodamskou smlouvou o EU (1999) došlo k důležitým změnám v legislativním charakteru celé oblasti justice a vnitřních věcí.“¹³ Došlo k vytvoření nového právního a věcného rámce pro celou tuto oblast tím, že byly převedeny některé její důležité politiky z původního unijního třetího pilíře do kompetence Společenství, tj. do komunitárního práva. V třetím pilíři i po Amsterodamu nadále zůstává soudní spolupráce v trestních věcech a s ní i spolupráce policejní (celní). Do nové hlavy IV Smlouvy o založení EU byly zapracovány problematiky převedené z třetího do prvního pilíře.

Legislativní dopad Amsterodamu do oblasti justice a vnitřních věcí předznamenal rozdělení dosavadní ucelené materie justice a vnitřních věcí jednak do komunitárního práva a jednak do práva unijního. Problematiky prvního pilíře jsou upraveny standardními komunitárními nástroji a problematika policejní (celní) a soudní spolupráce v trestních věcech je upravena novými unijními nástroji právních aktů třetího pilíře.

„Hlava IV Smlouvy ES pod názvem Vízová, azylová a přistěhovalecká politika a jiné politiky týkající se volného pohybu osob sestává z devíti článků (články 61 až 69). Do její působnosti spadají problematiky zrušení kontrol osob na vnitřních hranicích, překračování vnějších hranic, přistěhovalectví, víza, azyl a soudní spolupráce

¹³ ZÁKLADNÍ INSTITUTY A DOKUMENTY [online]. [cit. 20-5-2013]. Dostupný z WWW: < http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_1.html >

*v občanskoprávních věcech. Článek 61 Smlouvy ES rozlišuje mezi opatřeními, která musí Rada přijmout (původně) do pěti let od vstupu Amsterodamské smlouvy v platnost, a opatřeními, která nepodléhají žádnému časovému rozvrhu.*¹⁴

Článek 65 Smlouvy o založení ES obsahuje problematiku soudní občanskoprávní spolupráce a pro tuto spolupráci Niceská smlouva zavedla pravidlo kvalifikované většiny.

Právní úprava:

- Hlava IV Smlouvy o založení ES.
- Hlava VI Smlouvy o EU.
- Nařízení Rady (ES) č. 343/2003 z 18. Února 2003, kterým se stanovují kritéria a mechanismy pro určení odpovědnosti členského státu za posouzení žádosti o poskytnutí azylu podané státním příslušníkem třetí země v jednom z členských států.

¹⁴ ZÁKLADNÍ INSTITUTY A DOKUMENTY [online]. [cit. 25-5-2013]. Dostupný z WWW: <http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_1.html>

2.6 OBLASTI SCHENGENSKÉ SPOLUPRÁCE

Odpadnutí povinnosti předkládat doklad totožnosti při překračování hranice mezi schengenskými státy – to je hlavní a také praktický dopad schengenské spolupráce na každodenní život. Hranice je možné překročit kdekoliv a kdykoliv, hraniční kontroly se neprovádějí. Stále ovšem platí, že v případě potřeby je nutné prokázat se platným dokladem totožnosti, tj. platným občanským průkazem nebo cestovním pasem a respektovat související pravidla (např. Omezení v chráněných krajinných oblastech apod.).

Překročení státních hranic neomezují žádné hraniční přechody ani jejich provozní doba. Naopak jsou odstraněny jakékoli zábrany na komunikační infrastruktuře. Příjezd na území jiného státu je oznámen pouze cedulemi, případně cizojazyčnými nápisy a průjezd hranic probíhá jako na kterémkoli jiném místě ve vnitrozemí.

Schengenské státy zavedly vyrovnávací/kompenzační opatření a to z toho důvodu, aby odstranění kontrol na vnitřních hranicích nemělo negativní dopad na vnitřní bezpečnost společně sdíleného prostoru. Tato opatření jsou detailně stanovena v příslušných právních předpisech (tzv. schengenský aquis) a dále rozvedena v doporučeních pro jejich správnou aplikaci v praxi.

Soubor těchto opatření představují schengenské standardy a ty jsou závazné pro všechny zúčastněné státy. Vysoký standard zajišťující ochranu schengenského prostoru garantují jasně daná pravidla, která rozepisují aktivity jednotlivých států a to včetně jejich vzájemné spolupráce, především v následujících oblastech:

- Ochrana vnějších hranic,

- Policejní a justiční spolupráce,
- Vízová a konzulární spolupráce,
- Ochrana osobních údajů,
- Schengenský informační systém.

2.6.1 OCHRANA VNĚJŠÍCH HRANIC

*„Na první pohled nejviditelnějším znakem schengenské spolupráce je zrušení kontrol na vnitřních hranicích a přesun aktivit spojených s ochranou hranic na tzv. vnější hranice států schengenského prostoru, tj. hranice se státy, které se plně nepodílejí na schengenské spolupráci.“*¹⁵ Každá osoba, která překročí hranice, podléhá minimální kontrole, jejímž účelem je zjištění totožnosti a to na základě předložení cestovních dokladů. Podrobení se důkladné kontrole, která ověřuje splnění všech podmínek pro vstup a pobyt ve společném prostoru, je požadováno po státních příslušnících třetích zemí.

Na mezinárodních letištích dochází k fyzickému oddělování cestujících, kteří se pohybují v rámci Schengenského prostoru od těch, jež cestují z nebo do zemí mimo Schengen. Cestující, kteří jsou odbavováni na tzv. vnitřní lety do zemí Schengenského prostoru, potřebují doklad totožnosti pouze za účelem potvrzení totožnosti pro vstup do letadla. Pokud cestují mimo Schengenský prostor, stále platí praxe, kterou jsme znali dříve, tzn. po získání palubního lístku je nutné absolvovat pasovou kontrolu a teprve po ní projít bezpečnostní prohlídkou. Tato prohlídka nesouvisí se Schengenem a platí tedy pro všechny lety bez ohledu na cíl cestování.

Výsledkem mezinárodní spolupráce jsou stávající situace a postupy na vnějších hranicích EU. Ochrana vnějších hranic není

¹⁵ OBLASTI SCHENGENSKÉ SPOLUPRÁCE [online]. [cit. 26-05-2013]. Dostupný z WWW: < <https://www.euroskop.cz/302/sekce/oblasti-schengenske-spoluprace/> >

v zájmu pouze členských států, na jejichž hranicích se kontroly provádí, ale všech členských států, které zrušily ochranu vnitřních hranic. Nápomocnost v boji proti nedovolenému přistěhovalectví a obchodování s lidmi, to je úkolem společné ochrany vnějších hranic. Dále by měla zabránit případné hrozbě pro vnitřní bezpečnost, veřejný pořádek, veřejné zdraví a mezinárodní vztahy členských států.

Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států EU patří do skupiny významných subjektů mezinárodní spolupráce v oblasti ochrany vnějších hranic EU.

„V rámci schengenské spolupráce na úrovni EU spadá problematika ochrany vnějších hranic členských států EU do oblasti justice a vnitřních věcí. Základní úroveň, na které jsou připravovány právní a prováděcí předpisy, představují pracovní skupiny Rady EU (v oblasti vnějších hranic se jedná zejména o skupiny „Hranice“, „Hranice/falešné doklady“, „Víza“, „Migrace a vyhoštění“, „CIREFI“ nebo „Hodnocení Schengenu“) složené z národních zástupců všech členských států EU/Schengenu. Tyto pravidelně zasedající pracovní skupiny tvoří technickou podporu a působí jako významný činitel při harmonizaci právních řádů jednotlivých členských států.“¹⁶

Dalším důležitým článkem spadajícím do oblasti spolupráce v rámci EU je Strategický výbor pro migraci, hranice a azyl, který stojí nad pracovními skupinami Rady a jehož hlavní činností je sladování těch bodů jednání, u kterých v rámci pracovních skupin nebylo dosaženo požadované shody. Podobné úkoly má Výbor podle článku 36 (CATS), ty ovšem spadají pod rámec třetího pilíře EU. Rada EU pro spravedlnost a vnitřní věci tvořená ministry všech členských států, jež přijímá závazná rozhodnutí, představuje v Unii nejvyšší úroveň

¹⁶ OBLASTI SCHENGENSKÉ SPOLUPRÁCE [online]. [cit. 02-06-2013]. Dostupný z WWW: < <https://www.euroskop.cz/302/sekce/oblasti-schengenske-spoluprace/> >

spolupráce. Jednání ministrů předchází zasedání Výboru stálých zástupců členských států při EU (Coreper).

V říjnu roku 2006 nabyl účinnosti tzv. Schengenský hraniční kodex, který stanovuje pravidla pro přeshraniční pohyb osob a v současné době je považován za nejvýznamnější právní předpis EU. Minimální kontrole, jejímž úkolem je zjištění totožnosti na základě předložení cestovního dokladu, podléhají všechny osoby překračující hranice. Důkladné kontrole jsou podrobeni příslušníci třetích zemí při vstupu a výstupu na/z území členských států.

2.6.2 POLICEJNÍ A JUSTIČNÍ SPOLUPRÁCE

„Organizovaný zločin a nelegální migrace neznají hranice. I přes absenci kontrol proto všechny příslušné orgány schengenských států intenzivně spolupracují. Kromě výměny informací patří mezi oblasti vzájemné spolupráce např. radiová komunikace, vytváření společných policejních pracovišť, vysílání styčných důstojníků do jiných států nebo přeshraniční sledování a pronásledování, které umožňují policejním orgánům jednoho státu pokračovat za určitých okolností ve svých aktivitách na území sousedního států.“¹⁷

Možnosti nabízené např. evropským zatýkacím rozkazem nebo předáváním osob ve výkonu trestních rozsudků představují důležitý nástroj vzájemné spolupráce v trestních věcech. Samozřejmě zůstávají respektována lidská práva a platí mj. zákaz dvojího trestu.

Policisté (pod pojem policie mohou jednotlivé státy podřadit i další donucovací orgány, jakými jsou četnictvo, celní orgány nebo i obecní policie v širším významu tohoto označení) jednoho schengenského státu, jež v rámci vyšetřování ve své zemi sledují osobu

¹⁷ OBLASTI SCHENGENSKÉ SPOLUPRÁCE [online]. [cit. 05-06-2013]. Dostupný z WWW: < <https://www.euroskop.cz/302/sekce/oblasti-schengenske-spoluprace/> >

podezřelou z účasti na trestném činu, na který se může vztahovat vydání osoby, mají oprávnění pokračovat ve sledování na výsostném území jiného státu Schengenu, pokud tento stát svolil na základě předem podané žádosti o právní pomoc k příhraničnímu sledování. Po splnění některých dalších podmínek mohou policisté pokračovat ve sledování osoby a to i v tom případě, že nelze z důvodu zvláštní naléhavosti předem požádat o svolení. Taková výjimka se týká jen případů vyjmenovaných závažných trestných činů. Policisté, kteří provádějí přeshraniční sledování na území druhého schengenského státu, se musí taktéž bezpodmínečně řídit stanovenými limitujícími podmínkami.

Policistům, pronásledujícím ve své zemi osobu přistiženou při spáchání nebo při účasti na některém závažném vyjmenovaném trestném činu, je umožněno pokračovat za stanovených podmínek v pronásledování takovéto osoby na území jiného schengenského státu. To samé platí pro pronásledování osoby, která je zajištěna či zadržena, event. Na uprchlého vězně. *„Pronásledování osoby musí být odůvodněno urgentností a nemožností předchozí notifikace příslušnému státu, musí se týkat osoby přistižené při činu nebo osoby na útěku za předpokladu, že jde o trestné činy vyjmenované v článku 41 odst. 4 (např. vražda, znásilnění, obchod s lidmi, nedovolená přeprava jedovatého a nebezpečného odpadu).“*¹⁸ Pro praktické účely přeshraniční spolupráce byla vydána metodická příručka, která mj. podrobněji rozvádí způsoby a předpoklady přeshraničního sledování a pronásledování osoby. V případech přeshraničního sledování a pronásledování však existují určitá omezení, nezbytná na území druhého státu respektovat (policista je nucen řídit se právem státu, na jehož území se právě nachází). Jedním z omezení je použití služební zbraně – pouze v případě nutné obrany. Další omezení se vztahují na možnost dotčenou osobu zadržet nebo zatknout, vstupu do obydlí a na pozemek, které nejsou veřejně přístupné.

¹⁸ OBLASTI SCHENGENSKÉ SPOLUPRÁCE [online]. [cit. 10-06-2013]. Dostupný z WWW: <<https://www.euroskop.cz/302/sekce/oblasti-schengenske-spoluprace/>>

Smluvní strany společně zavádějí účinná vzájemná spojení nebo spolupráci ve formě styčných důstojníků apod. s cílem usnadnit policejní a celní spolupráci. Tato spojení vznikají především za účelem včasného předání informací v souvislosti s přeshraničním sledováním a pronásledováním uprchlé osoby zvláště v příhraničních oblastech.

Vzájemné vysílání styčných důstojníků s cílem posílit a hlavně urychlit spolupráci, zvláště formou výměny informací, poskytování pomoci při žádostech o policejní součinnost a při právní pomoci v trestních věcech nebo pomocí orgánům pověřených ostrahou vnějších hranic, hraje důležitou úlohu. Nenesou však oprávnění k samostatnému provádění policejních opatření. Styční důstojníci jsou vysíláni na základě bilaterálním.

„Justiční spolupráce zahrnuje jak faktickou součinnost příslušných ministerstev, soudů a jiných orgánů v trestním řízení a při výkonu rozhodnutí, tak i legislativní činnost, která má zejména zabezpečit extradici mezi členskými státy, slučitelnost dalších předpisů, zejména trestního řízení, koordinovat normy o příslušnosti soudních a jiných orgánů činných v trestních řízeních a zejména koordinovat i hmotněprávní trestní úpravy, týkající se organizované kriminality, terorismu a obchodu s drogami.“¹⁹

2.6.3 VÍZOVÁ A KONZULÁRNÍ SPOLUPRÁCE

Vízová politika je nástrojem umožňujícím regulaci přílivu osob a eliminaci proniknutí nežádoucích osob nebo osob, které představují bezpečnostní riziko. V rámci EU (tj. nejenom mezi státy schengenského prostoru) je harmonizovaná. V témže rámci existuje také jednotný

¹⁹ OBLASTI SCHENGENSKÉ SPOLUPRÁCE [online]. [cit. 21-06-2013]. Dostupný z WWW: < <https://www.euroskop.cz/302/sekce/oblasti-schengenske-spoluprace/> >

seznam zemí, jejichž státní příslušníci potřebují pro vstup na území EU vízum – tzv. Černý seznam. Oproti tomu existuje tzv. bílý seznam obsahující občany dalších států od této povinnosti osvobozené.

Podmínky pro krátkodobý pobyt na svém území byly schengenskými státy navíc harmonizovány. Držitel, který získá jednotné schengenské vízum, se může po schengenském prostoru pohybovat a na daném území pobývat po dobu až 3 měsíců a to během šestiměsíčního období ode dne prvního vstupu na území Schengenu.

Vydávání povolení k pobytu nebo stanovení podmínek pro získání občanství – zde již k harmonizaci nedošlo a jsou ty předmětem legislativní úpravy každého jednotlivého státu. V případě vydání platného povolení k pobytu (od 5. 4. 2010 rovněž dlouhodobé vízum) jedním schengenským státem opravňuje jeho držitele k pohybu v rámci celého Schengenu – po dobu maximálně 3 měsíců během šestiměsíčního období.

2.6.4 OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Osobní údaje (tj. údaje, které lze vztáhnout ke konkrétním fyzickým osobám) a jejich zpracování je nedílnou součástí schengenské spolupráce, neboť sdílení určitých informací (např. o osobách, jímž byl zakázán vstup na území některé schengenské země, nebo o odcizených vozidlech) je nezbytnou podmínkou efektivního zajištění bezpečnosti v schengenském prostoru. Mezi jednotlivými členskými státy je předáváno velké množství nejrůznějších informací a v naprosté většině se jedná o údaje citlivého charakteru, jejichž zneužití či ztráta mohou vést k výraznému zásahu do osobnostních práv jednotlivce. Vzhledem k tomu je v rámci schengenského prostoru věnována velká pozornost také ochraně osobních údajů.

V souvislosti se schengenskou spoluprací jsou pro shromažďování, ukládání, předávání či jiné zpracování osobních údajů stanovena striktní pravidla (jak na mezinárodní úrovni, zejména v Schengenské prováděcí úmluvě, tak i ve vnitrostátním právu členských států) a kontrola jejich dodržování je svěřena nezávislým dozorovým orgánům.

2.6.5 SCHENGENSKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM

Schengenský informační systém (SIS) je evropská databáze sloužící zejména k pátrání po osobách (hledaných, pohřešovaných, nežádoucích) a věcech (vozidla, registrační značky, cestovní a osobní doklady, registrační doklady k vozidlům, bankovky, zbraně a další) na území schengenského prostoru. Členské státy Schengenu přispívají do systému ze svých národních databází. Pro odstranění kontrol na vnitřních hranicích je využívání SIS nezbytnou podmínkou.

Všichni oprávnění uživatelé příslušných orgánů schengenských států mají přístup k dotazům do systému na stejné úrovni jako do svých národních systémů. Při užívání SIS dochází k reakcím na dotazy v národním jazyce tazatele. Tím je zajištěno, že pátrání z ostatních členských států má stejné uplatnění jako pátrání národní. V případě vyhlášení pátrání v jednom státě je pátrací záznam dostupný cestou SIS ve všech státech a to maximálně do 120 sekund od vyhlášení. Využívání systému zásadně přispívá ke zvýšení efektivity a účinnosti mezinárodního pátrání, dochází tím ke kompenzaci zrušení kontrol na vnitřních hranicích.

Níže jsou uvedeny druhy pátrání, které jsou v současné době prováděny prostřednictvím systému SIS v rámci schengenského prostoru. V příslušných ustanoveních Schengenské prováděcí úmluvy (SPÚ) jsou jednotlivé druhy pátrání zakotveny:

- Čl. 95 SPÚ – pátrání po osobách s cílem předání/vydání

- Čl. 96 SPÚ – odepření vstupu cizinci z třetího státu
- Čl. 97 SPÚ – pohřešované osoby, osoby, které je třeba umístit do ochranného zařízení
- Čl. 98 SPÚ – pátrání po pobytu pro justici – svědci, předvolané osoby, osoby, kterým je třeba doručit trestní rozsudek
- Čl. 99 SPÚ – skrytá nebo specifická kontrola osoby nebo vozidla
- Čl. 100 SPÚ – pátrání po věcech odcizených, ztracených, zneužitých, zneplatněných nebo věcech potřebných jako důkaz v trestním řízení – motorová vozidla, zbraně, vyplněné doklady, nevyplněné doklady, registrované bankovky.

2.7 SCHENGEN A INFORMAČNÍ SYSTÉMY

Odstranění kontrol na vnitřních hranicích je nejviditelnějším znakem schengenské spolupráce. Aby mohly být kontroly rušeny, aniž by to mělo nepříznivý vliv na bezpečnost, bylo třeba zavést rozsáhlou řadu opatření. Jejich cílem bylo zabránit zneužívání volného pohybu osob k nelegální migraci a přeshraniční trestné činnosti. Nezbytným předpokladem se stala intenzivní výměna informací a vytvoření moderních nástrojů k poskytování informační podpory orgánům odpovědným za provádění schengenské spolupráce. Nejznámější je tzv. Schengenský informační systém (SIS). Členský stát musel vytvořit podmínky pro využívání SIS, což především znamenalo zajistit dobře fungující počítačovou síť, splňující náročné požadavky na ochranu osobních údajů. Tyto národní sítě dnes musejí být schopné zvládnout i provozování dalších informačních systémů, vytvořených na úrovni Evropské unie. Schengenská spolupráce se rozvíjí velmi dynamicky. Důkazem je vznik několika dalších informačních systémů, které více či méně souvisejí se schengenskou spoluprací. Patří mezi ně EURODAC, VISION a nově vyvíjené FADO, SIS II a Vízový informační systém.

2.7.1 SCHENGENSKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM (SIS)

SIS je nejdůležitějším informačním systémem schengenské spolupráce, jakýmsi mozkiem Schengenu. Umožňuje příslušným útvarům na vnějších hranicích i ve vnitrozemí společného prostoru kontrolovat a monitorovat údaje o osobách a předmětech, které byly do databáze zaneseny v jakékoli jiné členské zemi a v určitých případech adekvátně reagovat. Například zabránit ve vstupu na území schengenského prostoru osobě, které byl udělen zákaz vstupu v jiné členské zemi, nebo zadržet osobu zjištěnou na území členského státu Schengenu, která je hledána policií v jiném členském státě.

SIS obsahuje evidence osob (trestně stíhaných, pohřešovaných či svědků) a stanovených kategorií věcí (ukradené automobily, předměty, falšované bankovky apod.), které jsou on-line v jakoukoli denní či noční hodinu k dispozici všem příslušníkům orgánů oprávněných používat tento systém.

Centrální databáze SIS, tzv. C. SIS je umístěna ve Štrasburku a je propojena s jednotlivými národními systémy. V případě vložení údaje jedním státem se takový údaj automaticky přenese přes centrum do všech ostatních národních systémů, čímž je zajištěna okamžitá dostupnost všech potřebných dat.

V souvislosti se začleněním pěti severských států byl systém upraven na stávající SIS I+, který v současné době obsahuje více než 12 mil. Záznamů. Jeho kapacita ale umožňuje připojení nejvýše 18 států. To je jeden z důvodů, proč v současné době probíhá modernizace SIS I+, respektive budování Schengenského informačního systému druhé generace.

2.7.2 SCHENGENSKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM DRUHÉ GENERACE (SIS II)

Nyní vytvářený SIS II nahradí po svém uvedení do plného provozu současný SIS I+ a stane se hlavním informačním systémem Schengenu. Jeho současná modernizace umožní připojení nových členských států včetně České republiky, rozšíření databází o tzv. biometrické údaje (fotografie, otisky prstů) a rozšíření orgánů disponujících oprávněním přístupu k datům SIS II. Zcela nová technická platforma zároveň ještě urychlí přístup k datům.

Příprava SIS II zahrnuje legislativní i technická opatření. Právním podkladem nezbytným pro využívání SIS II budou nařízení Evropského parlamentu a Rady a rozhodnutí Rady, jejichž schvalovací proces vstoupil v druhém pololetí roku 2006 do své finální fáze. Technické přípravy probíhají již od roku 2001.

Haagský víceletý program pro oblast justice a vnitra v rámci EU v letech 2004 – 2009 předpokládající spuštění SIS II v roce 2007. ČR organizuje svou přípravu tak, aby se spolu s dalšími novými členskými státy začlenila do schengenského prostoru v říjnu roku 2007. Nutný předpokladem je propojení národního systému s centrálním systémem SIS II, na němž závisí i samostatné rozšíření Schengenu.

Uvedení SIS II do plného provozu proběhne po dokončení všech přípravných prací a nutných testech. Nejprve se k novému systému připojí všechny stávající schengenské státy, na ně pak naváží nové členské státy EU.

2.7.3 EURODAC

Systém EURODAC je určen pro porovnávání otisků prstů za účelem účinného uplatňování nařízení Rady č. 343/2003, kterým se stanoví kritéria a mechanismy pro určení členského státu odpovědného za přezkoumávání žádosti o azyl, podané státní příslušníkem třetího státu na území členských států EU, tzv. DUBLIN II či Dublinské nařízení.

Celý systém je založen na povinném snímání otisků prstů žadatelů o udělení azylu a cizinců nelegálně překračujících vnější hranici EU, které jsou pro určitou dobu uchovány v centrální databázi v Luxembourgě a využívány pro porovnání s nově zaslányými daty.

EURODAC představuje významný podklad pro určení, který stát je podle kritérií zakotvených v Dublinském nařízení odpovědný za přezkoumání konkrétní žádosti o azyl.

EURODAC ČR je Českou republikou využíván od jejího vstupu do EU, tj. od 1. Května 2004.

2.7.4 VISION

Schengenská síť VISION slouží ke konzultacím žádostí o udělení víza mezi ústředními orgány států schengenského prostoru. Každý členský stát má vytvořenou svou vlastní kancelář VISION, k níž jsou připojena pracoviště podílející se na rozhodnutí o udělení víz.

Konzultace jsou využívány pouze pro vybrané státy a uskutečňují se v případě potřeby formou elektronických formulářů.

Po spuštění Vízového informačního systému se konzultace VISION stanou jeho součástí. Česká republika proto připravuje pracoviště VISION spolu s národním Vízovým informačním systémem.

2.7.5 FADO

Informační systém FADO je elektronickou databází vzorů pravých, padělaných a pozměněných dokladů, která navíc obsahuje souhrnné informace o technikách padělání a bezpečnostních technikách.

FADO umožňuje rychlou výměnu důležitých informací, které mají členské státy o pravých dokladech a zjištěných padělaných dokladech, mimo jiné též o řidičských oprávněních, přechodových razítkách, vízech a podobně.

FADO je v současné době spuštěn v provizorním režimu, zahájení jeho rutinního provozu včetně zapojení České republiky se předpokládá od října 2006.

2.7.6 VÍZOVÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM (VIS)

Dalším připravovaným informačním systémem je VIS, elektronický databázový systém pro výměnu údajů o vízech mezi orgány členských států odpovědnými za udělování víz.

Hlavním cílem VIS je usnadnit provádění společné vízové politiky.

VIS umožní příslušným vnitrostátní orgánům vkládat a aktualizovat údaje o žádostech o víza, elektronicky je prohlížet a zároveň sdílet údaje vložené jiným státem. Půjde o centrální databázi žadatelů o udělení víza členskými státy, jejímž prostřednictvím budou probíhat také konzultace VISION.

VIS se bude podílet na zajištění celkové bezpečnosti schengenského prostoru prostřednictvím možnosti komplexní kontroly osob, kterým je vydáním víza umožněn vstup do prostoru. VIS bude tedy spolu se SIS II jedním z nástrojů vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a práva, nikoli pouhým nástrojem vízového procesu.

VIS bude tvořen na stejné technické platformě jako SIS II a bude rovněž obsahovat biometrické údaje.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 VSTUP ČR DO SCHENGENU

Česká republika se plně zapojila do schengenské spolupráce dne 21. Prosince 2007 a došlo tím ke zrušení kontrol na vnitřních hranicích. Hraniční kontroly na mezinárodních letištích v rámci letů uvnitř rozšířeného Schengenu zmizely 30. Března 2008.

„Vstup České republiky do schengenského prostoru představoval jednu z priorit vlády ČR. Tato priorita pramenila nejen z politického dopadu zrušení kontrol. Nutná byla i mezinárodní odpovědnost, protože případné nesplnění schengenských standardů mohlo zkomplikovat a dokonce i oddálit vstup do Schengenu několika dalším státům.“²⁰

Desetileté intenzivní přípravy završil vstup České republiky do Schengenu. V průběhu těchto příprav ČR harmonizovala činnost svých orgánů odpovědných za vnitřní bezpečnost a činnosti orgánů členských států Schengenu. V roce 2003 byla českou vládou přijata Schengenská strategie, potvrzená roku 2007 přijetím Strategie vlády v oblasti zapojování do schengenského prostoru pro rok 2007. Novější verzí dokumentu byl zohledněn aktuální vývoj v procesu rozšíření schengenského prostoru a v souladu s rozhodnutím Rady EU z prosince 2006 stanovil cílové datum zrušení kontrol na vnitřních pozemních hranicích na 31. Prosinec 2007 a nejpozději poslední březnový den v roce 2008 pro zrušení kontrol na mezinárodních letištích.

Z důvodu co nejlepší připravenosti na schengenskou spolupráci přijala ČR v rámci své strategie rozhodnutí v mezinárodním možném rozsahu zavádět nepovinná schengenská pravidla do každodenní praxe co nejdříve. Už před samotným vstupem do Schengenu bylo tedy možné, aby čeští policisté pokračovali v pronásledování podezřelé osoby i na území Německa či

²⁰ VSTUP ČR DO SCHENGENU [online]. [cit. 12-07-2013]. Dostupný z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8750/sekce/vstup-cr-do-schengenu/>>

Rakouska. Toto umožňovala pasáž o přeshraničním pronásledování obsažená v bilaterálních smlouvách o policejní spolupráci.

O postupu příprav na zrušení kontrol na vnitřních hranicích byla vláda ČR průběžně informována. Od roku 2001 se každoročně projednávala Zpráva o připravenosti České republiky k převzetí schengenského acquis, jejíž poslední – devátou – verzi schválila v dubnu roku 2007.

„O plném provádění všech ustanovení schengenského acquis, tj. o plném vstupu České republiky do schengenského prostoru, Rada EU rozhodla 6. prosince 2007, na jehož základě ČR zrušila 21. prosince hraniční kontroly podél celé své hranice se sousedními státy. Kontroly na letištích při letech mezi státy rozšířeného Schengenu zůstaly zachovány do 30. března 2008.“²¹

3.1.1 POSTUPNÉ ZAVÁDĚNÍ SCHENGENSKÝCH STANDARDŮ

V období příprav České republiky na Schengen byla schengenská pravidla uváděna do praxe ve dvou fázích:

- V souvislosti se vstupem do EU,
- Při vrcholících přípravě na splnění zbývajících pravidel podmiňujících zrušení hraničních kontrol a přístup do Schengenského informačního systému (SIS).

Vstupem do EU Česká republika dne 1. května 2004 převzala většinu pravidel uplatňovaných státy Schengenu/EU v oblasti bezpečnosti a ochrany hranic. Mimo účasti na společné vízové politice dochází k plnění podmínek schengenského acquis týkajících se:

- Překračování vnějších hranic,
- Povinností dopravců,
- Vzájemné spolupráce v trestních věcech,

²¹ VSTUP ČR DO SCHENGENU [online]. [cit. 12-07-2013]. Dostupný z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8750/sekce/vstup-cr-do-schengenu/>>

- Boje proti nelegálnímu dovozu omamných a psychotropních látek,
- Výměny informací o střelných zbraních,
- Ochrany osobních údajů.

Část schengenských pravidel v těchto oblastech se během více než tříletého členství v EU stala rutinní součástí každodenní praxe českých orgánů, jež se podílejí na zajištění bezpečnosti a pořádku na území ČR.

Česká republika získala dne 1. Zářím 2007 možnost využívat Schengenský informační systém. Po zrušení hraničních kontrol na pozemních hranicích byl tak tento "mozek" schengenské spolupráce již nedílnou součástí každodenní praxe českých orgánů.

Proces přebírání schengenských pravidel byl vstupem ČR do Schengenu dovršen. Česká republika převzala zbývající část schengenských pravidel souvisejících se SIS, jež byla bezprostředně spojena se zrušením kontrol na vnitřních hranicích. Tato pravidla se týkají následujících oblastí:

- Překračování vnitřních hranic,
- Krátkodobá a dlouhodobá víza,
- Podmínky pro pohyb a pobyt občanů třetích zemí,
- Přeshraniční policejní spolupráce,
- Schengenský informační systém (SIS),
- Ochrana osobních údajů uvedených v SIS.

3.1.2 REŽIM NA HRANICÍCH

Česká republika zrušila kontroly nejen na pozemních hranicích se všemi sousedními státy (prosinec 2007), ale také kontroly na mezinárodních letištích (březen 2008) – to se týkalo pouze letů uvnitř schengenského prostoru.

Při letech překračujících vnější hranice schengenského prostoru zůstaly hraniční kontroly zachovány.

Zrušení kontrol na vnitřních hranicích začalo platit shodně pro veškeré osoby překračující hranice, tj. pro všechny občany Evropské unie i pro státní příslušníky třetích zemí. „Vnitřní hranice je možné v zásadě překročit kdekoliv a kdykoliv, ale přestože se na nich neprovádějí kontroly, každý je povinen mít u sebe platný doklad totožnosti, tj. občanský průkaz nebo cestovní pas (u příslušníků třetích zemí je zásadně požadován cestovní pas).“²²

Hraniční přechody a překračování vnějších hranic není omezeno žádnou provozní dobou. Zábrany bránící volnému průjezdu byly naopak odstraněny. Právo volného pohybu však není možné brát jako absolutní a i nadále platí respektování zájmů chráněných vnitrostátními zákony.

*„I po prosinci 2007 tedy zůstala na hranicích ČR místa, kam není možno v zájmu zachování přírodních hodnot vstupovat či vjíždět. Proto i nadále v I. Zónách národních parků a v národních přírodních rezervacích platí zákaz vstupu mimo označené cesty. Jedná se v souhrnu o pouhých 5% délky hranic ČR. Do národních parků, chráněných krajinných oblastí a národních přírodních rezervací nesmí vjíždět motorová vozidla mimo silnice a místní komunikace.“*²³

Prostřednictvím orgánů České republiky k tomu příslušných dochází k odstranění veškerých překážek bránících plynulému provozu na silničních přechodech na vnitřních hranicích. Komunikace, jež protínají státní hranice a v blízkosti stávajících hraničních přechodů dochází k odpovídajícím opatřením spočívajícím mj. v odstranění zátarasů, závor nebo odbavovacích buněk. Dochází také ke změně dopravního značení a odstranění rychlostního omezení - jediným kritériem pro zavedení jakéhokoli omezení rychlosti je zachování bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích.

²² REŽIM NA HRANICÍCH [online]. [cit. 12-7-2013]. Dostupný z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8756/sekce/rezim-na-hranicich/>>

²³ REŽIM NA HRANICÍCH [online]. [cit. 12-7-2013]. Dostupný z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8756/sekce/rezim-na-hranicich/>>

Vláda České republiky může, bude – li to vyžadovat ochrana veřejného pořádku nebo bezpečnost státu, ve zcela výjimečných případech nařízením vlády stanovit, že po omezenou dobu budou na vnitřních hranicích prováděna opatření k ochraně hranic a to v rozsahu a způsobem odpovídajícím dané situaci. Během této doby, při překračování hranic, musí osoby respektovat pravidla a omezení stanovené státem, který dočasnou ochranu hranic vyhlásil. Vyhlášená opatření se mohou přiblížit režimu na vnějších schengenských hranicích.

3.1.3 ZAJIŠŤOVÁNÍ BEZPEČNOSTI

Zrušením kontrol na pozemních hranicích se sousedními státy dochází k vytvoření nové situace pro zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku, zejména v příhraničních regionech. Policie České republiky ve spolupráci se sousedními státy zavádí do praxe ucelený komplex policejních nástrojů, jež plně nahrazují chybějící kontroly. V příhraničních oblastech se tak o bezpečnost a veřejný pořádek společně starají policisté obou sousedních států - ti jsou k tomu vybaveni specifickými pravomocemi a to včetně možnosti působit v určitých případech na území druhého státu.

Kontrola osob a ostatní opatření policie však nesmí v žádném případě plnit funkci hraničních kontrol a ani nesmí být ekvivalentní takovým kontrolám.

Díky schengenským pravidlům je každému státu poskytnuto právo (do určité míry i povinnost) provádět i nadále policejní opatření za účelem boje s kriminalitou a nelegální migrací v souladu s národní legislativou. Každý stát Schengenu tak může provádět kontrolu osob na svém území. Policejní opatření, zvláště jsou – li prováděna v příhraničních oblastech, musí splňovat následující schengenská pravidla:

- Nemají za cíl ochranu hranic,

- Vycházejí ze všeobecných policejních informací a zkušeností týkajících se možných hrozeb pro veřejnou bezpečnost a mají především za cíl bojovat proti přeshraniční trestné činnosti,
- Jsou plánována a prováděna tak, že se zřetelně odlišují od systematických kontrol osob na vnějších hranicích,
- Provádějí se na základě namátkových kontrol.

„Odchod českých policistů z hraničních přechodů neznamenal oslabení přítomnosti a aktivit policie v příhraničních regionech. Policie zůstala i po vstupu ČR do Schengenu přítomna v příhraničí v plné síle a v nezměněném rozsahu plní standardní policejní úkoly týkající se bezpečnosti a veřejného pořádku. Navíc má k dispozici nové schengenské nástroje přeshraniční policejní spolupráce.“²⁴

3.1.4 ČESKÁ REPUBLIKA A EU V DATECH

- 1988 – navázání diplomatických styků mezi ČSSR a EU
- 1990 – program PHARE byl rozšířen o ČSSR
- Květen 1990 – v Bruselu byla podepsána Dohoda o obchodu, obchodní a hospodářské spolupráci mezi ČSFR a EHS a EUROATOM
- Leden 1993 – EU diplomaticky uznává nezávislou ČR
- Březen 1993 – otevření Delegace Evropské komise v Praze
- Říjen 1993 – Dohoda o přidružení ČR k Evropským společenstvím
- Únor 1995 – vstoupila v platnost Evropská dohoda zakládající přidružení mezi ČR a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy

²⁴ ZAJIŠŤOVÁNÍ BEZPEČNOSTI [online]. [cit. 20-8-2013]. Dostupný z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8758/sekce/zajistovani-bezpecnosti/>>

- 1995 – ČR obdržela dokument Evropské komise – Bílou knihu – příprava přidružených zemí střední a východní Evropy a začlenění do vnitřního trhu Unie
- Leden 1996 – Česká republika předložila oficiální žádost o členství v Evropské unii
- 1997 - ČR byla zařazena mezi šest kandidátských států na vstup do EU
- Prosinec 1997 – EU na svém summitu v Lucembursku rozhodla, že odstartuje 30. Března 1998 "vstupní proces" s 11 kandidáty; se šesti z nich, včetně ČR, povede od dubna 1998 již vstupní rozhovory, ostatní se budou připravovat
- Leden 1998 – do čela českého vyjednávacího týmu byl jmenován náměstek ministra zahraničních věcí Pavel Telička
- Březen 1998 – vláda projednala poziční dokumenty jednotlivých resortů, které zaujaly zásadní postoj k přípravě na vstup – zaměřeno na harmonizaci práva s právem ES, vytvoření odpovídajících institucí a zajištění vynutitelnosti přijatých pravidel
- Březen 1998 – oficiálně zahájeny vstupní rozhovory Evropské komise s první vlnou uchazečů o členství v EU na dvoustranné bázi
- Duben 1998 – vláda projednala a předala Evropské komisi Národní program přípravy ČR na členství v EU zpracovaný jednotlivými resorty, který zachycuje hlavní úkoly vyplývající z přijetí *acquis communautaire* EU, tzv. screening
- Duben 1998 – zahájen tzv. Screening domácí legislativy – porovnání s legislativou EU/ES
- Září 1998 – předány orgánům EU poziční dokumenty týkající se kapitol: Věda a výzkum, Telekomunikace a

informační technologie, Školství, odborné vzdělávání, mládež, Kultura a audiovizí, Průmyslová politika, Malé a střední podniky, Společná zahraniční a bezpečnostní politika

- Říjen 1998 – proběhlo první kolo jednání mezi Českou republikou a Evropskou unií o podmínkách vstupu ČR a EU
- Listopad 1998 – zveřejněna pravidelná zpráva Evropské komise o ČR za rok 1998: Pokrok v předvstupním procesu
- Prosinec 1998 – orgánům EU předány poziční dokumenty ke kapitolám: Právo obchodních společností, Statistika, Rybolov
- Leden 1999 – předány poziční dokumenty k těmto kapitolám: Volný pohyb zboží, Vnější vztahy, Celní unie, Soutěžní politika, Ochrana spotřebitele
- Květen 1999 – předány poziční dokumenty ke kapitolám: Sociální politika a zaměstnanost, Hospodářská a měnová unie, Dopravní politika
- Červenec 1999 – předány poziční dokumenty: Energetika, Životní prostředí, Volný pohyb služeb
- Červenec 1999 – předány poziční dokumenty ke kapitolám: Volný pohyb kapitálu, Daně
- Říjen 1999 – pravidelná zpráva Evropské komise o ČR za rok 1999
- Únor 2000 – od podzimní hodnotící zprávy EK se příprava ČR na členství v EU výrazně zlepšila, když je třeba ještě mnoho úsilí
- Červenec 2000 – ministři zahraničí zemí EU uložili Evropské komisi, aby poskytla zprávu ohledně jaderné elektrárny Temelín

- Zář 2000 – zahraniční výbor EP schválil návrh rezoluce o přistupování ČR k EU
- Říjen 2000 – EU schválila první tři projekty infrastruktur v ČR, které budou spolufinancovány z programu ISPA
- Listopad 2000 – pravidelná zpráva Evropské komise o ČR za rok 2000, EK zveřejnila hodnotící zprávy o kandidátech a zprávu souhrnnou, v níž se ČR podle ekonomických kritérií umístila se Slovinskem až na třetím místě, největší kritika byla za nedostatečnou reformu soudnictví a státní správy
- Listopad 2000 – Summit EU v Nice – institucionální reforma pro rozšíření EU – ČR bude mít po svém vstupu do EU v Radě 12 rozhodovacích hlasů
- Prosinec 2000 – dohoda o programu ISPA
- únor 2001 – podepsána dohoda o financování programu SAPARD v hodnotě 154 miliónů eur
- únor 2001 – podepsáno 5 finančních memorand pro program ISPA v hodnotě 70 miliónů eur
- duben 2001 – dvoudenní a zároveň historicky první návštěva ČR předsedy EK
- duben 2001 – poprvé v historii EU byli na pravidelné měsíční zasedání Rady ministrů Ecofin pozváni i příslušní ministři ze všech kandidátských zemí
- duben 2001 – ministři zahraničí členských zemí EU poprvé debatovali se svými protějšky z kandidátských zemí o budoucnosti EU
- červen 2001 – ČR uzavřela za švédského předsednictví celkem šest kapitol
- červenec 2001 – Evropská komise zaslala předsedům vlád ČR a Rakousku zprávu o bezpečnosti jaderné elektrárny Temelín, které shrnuje půlroční třístranné jednání na toto téma

- říjen 2001 – ČR uzavřela kapitoly finanční kontrola a volný pohyb osob, přistoupila na požadavek EU na omezení volného pohybu osob v délce 7 let
- listopad 2001 – Evropská komise zveřejnila Pravidelnou zprávu pro rok 2001
- listopad 2001 – Ministr financí Jiří Rusnok podepsal smlouvu o úvěru 170 miliónů euro od Evropské investiční banky na stavbu a modernizaci dálniční sítě v ČR
- listopad 2001 – ČR uzavřela kapitolu daně, byla dohodnuta související přechodná období
- listopad 2001 – premiéři ČR a Rakouska se dohodli, že závazky z právě dosažené dohody o Temelínu se budou snažit zakotvit do protokolu ke smlouvě o přistoupení ČR k EU – nutný souhlas zbývajících 14 členských zemí
- prosinec 2001 – Summit Evropské rady v Laekenu, Laekenská deklaráce – mj. ustavení Konventu EU – společného shromáždění členských a kandidátských zemí, které se zabývá budoucím fungováním EU
- duben 2002 – ČR uzavřela kapitolu regionální politika a koordinace strukturálních instrumentů
- červen 2002 – Summit Evropské rady v Seville, Summitu se účastnili premiéři a ministři zahraničních kandidátských zemí
- říjen 2002 – ČR uzavřela kapitolu soutěžní politika
- prosinec 2002 – ČR vyjednala možné čisté příjmy z EU pro léta 2004 až 2006 ve výši 782 miliónů eur
- únor 2003 – Poslanecká sněmovna se připojila k Senátu a schválila zákon o volbách do Evropského parlamentu
- duben 2003 – Podpis Smlouvy o přistoupení České republiky k Evropské unii
- červen 2003 – referendum o vstupu ČR do EU

- červenec 2003 – Evropský konvent oficiálně ukončil svoji činnost, výsledný dokument "Návrh Smlouvy zakládající ústavu pro Evropu" byl předsedou konventu předán představitelům italského předsednictví v Římě
- listopad 2003 – ČR uložila u italské vlády ratifikační listiny ke Smlouvě o přistoupení deseti nových zemí k EU
- listopad 2003 – zveřejněna závěrečná zpráva – Monitorovací zpráva pro Českou republiku o přípravě na členství v EU
- květen 2004 – ČR se spolu s dalšími devíti státy stává členskou zemí EU, Unie se tak rozrostla na 25 států Evropy
- červen 2004 – v zemích EU probíhají volby do Evropského parlamentu
- červen 2004 – v ČR se konají první volby do Evropského parlamentu
- červen 2004 – zasedání Evropské rady v Bruselu, ukončení Mezivládní konference, dosažení dohody o návrhu Smlouvy o založení Ústavy pro Evropu
- červenec 2004 – zahajovací schůze nově zvoleného Evropského parlamentu, potvrzení nového předsedy Evropské komise
- listopad 2004 – Evropský parlament schválil novou Evropskou komisi
- květen, červen 2005 – referendem odmítnut text Smlouvy o Ústavě pro Evropu
- červen 2005 – Bruselský summit EU se rozhodl prodloužit proces ratifikace euroústavy
- listopad 2005 – slavnostně otevřeno Eurocentrum Úřadu vlády ČR v Praze

3.1.5 CO SE SCHENGENEM NEZMĚNILO

Ani po zrušení kontrol na společných hranicích ČR s dalšími schengenskými státy nedochází k zániku řady pravidel, jež platí i v současnosti a která se opírají o české právní předpisy. Mezi nejvýznamnější patří:

- **Hraniční kontroly končí, státní hranice zůstávají zachovány** – hranice nadále vymezují svrchované území členského státu; je zde vykonávána státní správa a samospráva; platí české právní předpisy; hraniční přechody přestávají plnit svoji funkci
- **Vyznačení státních hranic** – každý, kdo překročí hranice, by si to měl uvědomit; nadále slouží hraniční znaky a zařízení upozorňující na průběh státní hranice; v souladu s platnými vnitrostátními předpisy zůstávají zachovány povinnosti fyzických i právnických osob související se státní hranicí
- **Prokazování totožnosti** – pro potřebu prokázání totožnosti zůstává zachována povinnost mít u sebe platný doklad totožnosti; tato povinnost může být stanovena právními předpisy členského státu
- **Vnitrostátní omezení** – přeshraniční pohyb se nadále řídí také českými právními předpisy; je nutné respektovat určitá pravidla (např. omezení rychlosti či zákazu vjezdu na vybraných komunikacích; pohyb v národních parcích a národních přírodních rezervacích; přeshraniční převoz zvířat; používání a převážení střelných zbraní)
- **Činnost celních orgánů** – vstup ČR do Schengenu se činnost Celní správy ČR nijak výrazně nedotkl; v platnosti zůstávají pravidla související s volným pohybem zboží; činnost celníků na mezinárodních

letišťích zůstává zachována; celní správa se zaměřila na preciznější plnění úkolů v oblasti dohledu a pátrání; posílení dohledu celních orgánů jak v osobní, tak nákladní letecké dopravě; zintenzivnění kontrolní a dohledové činnosti v oblasti vývozu zbraní, chemických látek, radioaktivních materiálů apod.; zvýraznění spolupráce s celními správami sousedních států

- **Zachování bezpečnostních kontrol na mezinárodních letišťích** – obdržení palubního lístku neznamená nutnost absolvování bezpečnostní kontroly před vstupem do vnitřního prostoru letiště;
- **Vydávání víz k pobytu nad 90 dnů, tzv. národních dlouhodobých víz**
- **Vydávání povolení k pobytu**
- **Pravidla zaměstnávání cizích státních příslušníků v ČR** – podmínkou pro vykonávání pracovní činnosti v případě příslušníků třetích zemí je pracovní vízum
- **Povinnost hlásit svou přítomnost na území jakéhokoli členského státu**

3.2 VÝHODY A NEVÝHODY SPOJENÉ SE VSTUPEM ČR DO SCHENGENU

Stejně jako má každá mince svůj rub a líc i se vstupem ČR do Schengenu jsou spojené určité výhody a nevýhody. Tyto výhody a nevýhody se týkají zejména volného pohybu osob – migrace.

Migrace představuje pohyb menšiny, při kterém dochází ke změně bydliště uvnitř nebo přes hranice daného státu. Migrace může mít za důsledek značné ekonomické, kulturní a populační důsledky.

Vstupem ČR do Schengenu došlo k naplnění volného pohybu osob – jednoho ze základních pilířů EU. Ovšem ani svoboda volného pohybu osob nemůže existovat bez odpovědnosti a bezpečnosti daného státu schengenského prostoru. Ode dne vstupu České republiky do schengenského prostoru je možné hranice přecházet bez kontrol a jejich ochrana se přesouvá směrem do vnitrozemí. Česká republika tímto krokem získává přístup k informacím, které doposud neměla a to prostřednictvím schengenského informačního systému.

Schengenská oblast je vnímána jako oblast nejvyšší dosažené důvěry mezi státy – ty si vzájemně věří a společnými silami dosahují určité míry bezpečnosti. Oproti tomu někteří vnímají schengenskou spolupráci jako záminku pro další centralizaci imigrační a azylové politiky, případně jako možnost volného pohybu zločinců a teroristů.

Každý občan vnímá jako výhody a nevýhody vstupu ČR do Schengenu odlišné aspekty a je tedy velmi těžké určit konkrétní a všeobecně užívané příklady.

Níže si tedy popíšeme některé z nejvíce označovaných výhod a nevýhod vstupu České republiky do schengenského prostoru.

3.2.1 VÝHODY VSTUPU ČR OD SCHENGENU

Příklady nejčastěji opakovaných výhod vstupu České republiky do Schengenu:

- **Možnost cestování** – tu oceňují nejen mladí lidé, ale i starší ročníky, jež v dřívějších letech neměli možnost svobodně vycestovat
- **Možnost studia v zahraničí** – opět jeden z příkladů, jež oceňují především mladí lidé (studenti), kterým se tak nabízí možnost studia a života v zahraničí, během kterého jim je umožněno nejen studovat vybranou školu v jazyce, v němž se chtějí zdokonalit, ale zároveň poznávat kulturu a "životní styl" v dané zemi
- **Možnost života v zahraničí** – další výhoda, kterou ocení nejen mladí; lidem se naskytá možnost žít, pracovat, případně jiným způsobem se realizovat v zemi, kterou si vyberou jako svůj náhradní či nový domov
- **Příliv investic** – možnosti volného pohybu osob, zboží a kapitálu využívají nejen jednotlivci, ale i firmy, které se rozhodnou rozšířit možnosti svého podnikání mimo hranice domovského státu; státu, ve kterém si zahraniční firma zřídí svou pobočku či dceřinou společnost, se tak naskytá příležitost nových pracovních míst a získání zahraničního kapitálu

Další příklady výhod spojených se vstupem ČR nejen do schengenského prostoru, ale do EU jako takové:

- Mezinárodní prestiž členského státu EU
- Možnost růstu životní úrovně na úroveň členských států EU
- Podíl na jednom z největších trhů světa
- snížení korupce a byrokracie v naší společnosti
- zavedení evropských standardů, sjednocení zákonů a norem
- dotační podpory pro růst našeho hospodářství

3.2.2 NEVÝHODY VSTUPU ČR DO SCHENGENU

I když se to někomu z nás může zdát zvláštní, pokud dojde na vyjmenování výhod a nevýhod týkajících se vstupu ČR do Schengenu, převažují nevýhody. Pokud se nad tím zamyslíme, je to celkem logické. Vždy se snáze hledají zápory, nebo ne?

Příklady nevýhod týkajících se vstupu České republiky schengenského prostoru:

- **Zvýšení nezaměstnanosti** – pokud se do České republiky budou postupně stěhovat pracovníci z ostatních zemí Schengenu, dojde tím ke konkurenci našim uchazečům o zaměstnání na trhu práce
- **Postupná ztráta českého jazyka** – příliv zahraničních pracovníků, studentů, žadatelů o pobyt či azyl, zahraničních společností může mít v dlouhodobějším časovém horizontu za následek upadání českého jazyka a jeho postupné nahrazování jazyky mezinárodně užívanými
 - **Zvýšení kriminality**
 - **Nelegální obchody** – se zbraněmi, omamnými či psychotropními látkami, nebezpečnými chemikáliemi
 - **Nárůst únosů dětí a počtu obchodů s dětmi**
 - **Vyšší rizika teroristických útoků**

Další příklady nevýhod spojených se vstupem ČR nejen do schengenského prostoru, ale i do EU jako takové:

- **Ztráta státní suverenity**
- **Ztráta možnosti rozhodovat svobodně o vlastních zákonech**

- Omezení demokracie
- Nárůst hospodářské závislosti na silných zemích EU
- Likvidace českého zemědělství
- Odprodej půdy zahraničním vlastníkům
- Potravinová závislost na zahraničí
- Ztráta kontroly nad zbývajícími českými podniky
- Omezení vlastního expertu
- Ztráta vlastní zahraniční politiky
- Postupná ztráta národního uvědomění a národní cti
- Úprava výkladu našich dějin
- Postupná morální a etická devastace společnosti
- Postupný přesun české kultury do oblasti národního

folkloru

4 ZHODNOCENÍ A NÁVRHY VARIANT

Asi největší problém týkající se nevýhod vstupu České republiky do Schengenského prostoru je spatřován v přílivu pracovních sil do ČR.

Dochází tím k přehlcování pracovního trhu a to přílivem pracovních sil z ostatních zemí Schengenu. Občanům České republiky tak příslušníci jiných států na našem trhu práce konkurují a zmenšují tím jejich pravděpodobnost získání zaměstnání.

Příliv pracovních sil a s ním spojený nárůst nezaměstnanosti v České republice je tak jednou z mála podložených nevýhod našeho vstupu do Schengenského prostoru.

Ostatní výhody a nevýhody nejsou nijak výrazně podloženy a můžeme je tedy označovat jen za příklady, jež jsou nejčastěji uváděny.

Možným řešením nevýhody spočívající v nárůstu nezaměstnanosti a to vlivem přílivu zahraničních pracovních sil je např. upřednostňování zaměstnávání občanů České republiky a to bez ohledu na to, zda mají lepší vzdělání a další atributy potřebné pro získání daného zaměstnání.

5 ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo poskytnutí náhledu na historický vývoj Schengenského prostoru, přistoupení České republiky a s ním spojené výhody a nevýhody.

K dosažení stanového cíle byla využita nejen teoretická část, jež čtenáře seznámila s postupným, historickým vývojem Schengenu a dalších důležitých oblastí jako jsou mezivládní spolupráce pod hlavičkou EU, Schengenské dohody, Protokoly o začlenění, základní instituty, oblasti schengenské spolupráce či Schengenské informační systémy, ale a zejména část praktická.

Praktická část se věnovala vstupu České republiky do Schengenského prostoru a navazujícím výhodám a nevýhodám se vstupem spojeným. Jelikož nejsou žádné výhody či nevýhody pevně a jednoznačně definovány, došlo alespoň k nastínění těch nejčastěji uváděných a jejich stručnému vysvětlení. Byly přidány i výhody a nevýhody spojené nejen se vstupem České republiky do Schengenu, ale i se vstupem do EU jako takové.

Vzhledem ke zkoumané problematice si autor práce dovoluje tvrdit, že uvedené příklady výhod a nevýhod splnily svůj účel a poskytly čtenářům dostačující představu o tom, jaké klady či záporné příklady pro Českou republiku přinášejí.

Z důvodů výše uvedených bylo tímto cíle diplomové práce dosaženo.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

MONOGRAFIE

CIHELKOVÁ, E. *Evropská integrace – Evropská unie*. Praha: Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0854-0

DRULÁKOVÁ, R. *Vnitřní bezpečnost Evropské unie. Prostor svobody, bezpečnosti a práva*. Praha: Oeconomica, 2005. ISBN 80-2450-877-X

HAD, M.; PIKNA, B. *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v edičním oddělení Ústavu mezinárodních vztahů, 2001. ISBN 80-86345-06-8

HORÁKOVÁ, M. *Srovnávací analýza migračních politik. Vstupní analýza*. Praha: VÚPSV, 2000.

PLECHANOVÁ, B. *Evropská unie na počátku 21. Století: reformní procesy a institucionální změna*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1154-6

OUTLÁ, V. A KOL. *Právo Evropské unie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2006. ISBN 80-86-898-97-0

PITROVÁ, M.; FIALA, P. *Evropská unie*. Brno: CDK Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-7325-015-2

ZLÝ, B. *Evropská unie*. Opava: Slezská univerzita, 1996. ISBN 80-7248-264-5

ČLÁNKY ZE SERIÁLOVÉ PUBLIKACE

FONTAINE, PASCAL. *Evropa ve 12 lekcích*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky evropských společenství, 2003. ISBN 92-894-6790-8

ZÁKONNÉ NORMY, INTERNÍ PŘEDPISY

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu)

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

www.wikipedie.cz

www.euroskop.cz

www.europa.eu

www.mvcr.cz

www.globalpolitics.cz

www.presseurop.eu

www.celnisprava.cz

www.cizinci.cz

www.mpsv.cz

www.czso.cz

www.polac.cz

www.epravo.cz

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Bc. Denisa Müllerová

Obor: Hospodářství a správa EU

Forma studia: kombinované

Název práce: Schengenský prostor a jeho výhody a nevýhody pro Českou republiku v rámci migrace

Rok: 2014

Počet stran textu bez příloh:67

Celkový počet stran příloh:0

Počet titulů českých použitých zdrojů:14

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů:0

Počet internetových zdrojů:12

Počet ostatních zdrojů:0

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jakub Rákosník, Ph. D.